
Nádas Péter

PÁRHUZAMOS TÖRTÉNETEK (III)

Le nu féminin en mouvement

Torkig volt velük.

Világosan látta, hogy a saját magától megkövetelt erényesség, a hűség és a ragaszkodás valójában szemérmetlen képmutatás, hazugság és gyávaság. Egyszerűen buzi vagyok. Hangosan kellett volna kimondania. A férfiakat bámulom, ezt bevallotta magának.

Mégsem vádolhatta meg magát semmivel.

Inkább úgy volt igaz, hogy nem ismerte ki magát a nőkön, s bár semmi mást nem keresett, mint a társaságukat, rettegett tőlük. Nem tudta volna megmondani, mitől retteg, s igen nehéz lett volna megrajzolnia rettegése hegy- és vízrajzi térképét, de addig figyelte, mit csinálnak a férfiak, s vajon ők is így rettegnék-e, vagy mitől olyan szerencsések, amíg nem tudott másra figyelni.

Leplezetlenül láthassa őket, ne legyen olyan, amit ne tudna róluk, ők hogyan csinálják, ezt kívánta tudni, ezen kapta önmagát.

Minden egyes fiatal férfi izgalomba hozta.

Ócska kis hazudozó vagyok, gondolta ugyanakkor ijedten, mindig is az voltam, lehelte az ablak üvegére félhangosan, miközben semmi másra nem vágyakozott jobban, mint hogy átmenjen a Körúton és megszólíthassa a nőt. Talán attól rettent el ennyire, hogy valaki hirtelen, egy ismeretlen, a puszta létével esetleg élvezetet szerez neki. Aki iránt nem érez semmit. Nem csak én, mindenki önző, hazug, gonosz. Ninó is, mindenki, minden nő áruló. De ilyen mondatokkal sem tudta helyére tenni a saját árulását, mert amint hangosan kimondta, hogy nem akarja, elege van a halálból, még mélyebben idézte föl mindazt, amit jobb lett volna elfelejteni.

Mintha kiáltozva kérdezné, minek kellett Ninót ezzel a hülye nővel elengedned, ám a kérdés valójában azt jelentené, miért ilyen nyomorúságos az életed. Bármiként tiltakozzék, a halál a nagynénje kezével nyúlna utána. S hiába mentegetné önmagát, hogy Ninót sem érdekli ennek a vén fasisztának a halála, hanem csak az undok fiacskájának az öröksége. Valószínűleg csak vágy, illúzió vagy ócska számítás, ha azt gondolja, hogy lenne egy pillanatnál tartósabb kapcsolat az emberek között.

Nem megyek. Sehová nem megyek. Nem.

Akkor is ezeket a szavakat őrlötte magában, amikor már jó ideje becsapódott a két nő mögött az előszoba ajtaja, s végre teljes csönd lett a lakásban.

Ilona nem moccant, de jelenléte vagy hiánya különben sem számított. Úgy átnézett rajta, akárha nem létezne. Ilona sem volt más a szemében, mint minden ember, született áruló. Egy született cseléd, aki nem tudja kezébe venni a saját sorsát, hanem másoknak bérbe adta.

Megint az ablak üvegéhez döntötte homlokát. Az égbolt súlyai fényesen vonultak át a sötét járdán.

Sehová, érted, sehová. Meg kellett győznie magában Ninót a saját igazáról. Nem megyek.

Odalenn még mindig várta őket a megrendelt taxijuk. Vajon mit csinálnak ennyi

ideig a lépcsőházban. Mintha elfelejtenék, miért is kéne sietniük. Ilona a legtávolabbi utcai szobában, a professzor elhagyott díványára dőlve sírt. Most aztán nyugodtan elsirathatja a saját tönkrezúzódott életét. Jólesett hallani a kis vinnyogásait.

Odalenn a ház előtt a viharos szélnek feszülve sietett át a két nő. Erre várt. Ember nem járt sehol, ameddig a szem ellátott, üres volt a Körút, üres maradt az Oktogon. Menjenek. Sehová nem megyek. Ezekkel az értelmüket veszített indulatszavakkal búcsúztatta el őket, holott világos, hiába hazudozott önmagának. Sehová. Amint eltűnnek, azonnal veszi a kabátját, megy. Nincs többé mire várakoznia. Végre megszabadult. Vállal minden kockázatot. Tulajdonképpen nehezebbre esett vén fasisztának nevezni a haldoklót, a megnevezéssel mégis fölszabadította önmagát. Szakított a családjával. Ki tudta végre mondani magában, hogy szakít, ezzel a szóval segített magán, illetve belátta, hogy nincs visszaút.

A fiatalabbik nő valósággal nekidőlt a szélnek, oldalazott, ellenkezett, az idősebbnek viszont akárha egész testével védekeznie kéne, magába görbedve, önnönmagát menekítve sietett előre. Mindketten kalapot viseltek. Gyöngyvér amolyan kemény kis kalapocskát, némi csipkével felékesített kerek dobozt, amit *pillbox*nak neveztek, Ágnes asszony puhát, bolyhost, széles karimáját, nagyot.

Ráadásul a szél állandóan változtatta irányát, hol északról tört be a városba, s akkor az Andrásy úton söpört végig, hol nyugatról, a budai hegyekből csapott le, és akkor a Körúton csapkodott. Kesztyűs kezükkel kellett a kalapjukat lefogniuk. A retiküljüket szintén egyformán szorították a mellükhöz. Ágnes asszony a rövid perzsabundát fogta össze a mozdulattal. Gyöngyvér bő szabású, hosszú, fáradt ibolyaszínű kabátjának volt egy nagy díszgombja közvetlenül a kerek gallér alatt, ám ha a mellén is nem fogta volna fel valamennyire, akkor nemcsak szétnyitja a szél, hanem alányúl. Testüknek igen különböző volt a súlya, az állaga, a terjedelme, a hajlékonysági foka, s innen fentről nézve a járásuk mégis nagyon hasonlított. Mindketten magas sarkú, keskeny, hosszú orrú körömcipőt viseltek, szinte tipegtek. A szellőkések nyomása alatt pedig minduntalan meginogtak a nejlonharisnyás lábukon.

Mielőtt elérhették volna a járda peremét, a sofőr belülről lökte ki a kocsis hátsó ajtaját, majd maga is azonnal kiugrott, hogy segítsen az idősebb hölgynek beszállni. Meglepő volt az előzékenysége, hiszen a taxisok ezt az üzleti kötelezettségüket akkorigiban már jó ideje nem teljesítették. A fiatalabbak már valószínűleg nem is tudták, hogy ilyesmit kéne tenniük. Nem köszöntek, nem köszönték meg a borraivalót, ha pedig kevésnek találták, akkor megjegyzéseket tettek. Csak egy pillanatra látta ennek a hozzá hasonló korú férfinak az erős vonású arcát. Amint kalapos fejét megemelte, hogy kilásson alóla, a permet az arcába vert. Mintha valahonnan ismerné.

A három ember akárha különös áldozati táncot lejtene a tompán fénylő kultikus bogár körül.

Megtorpantak, kissé súrolták, megkerülték egymást, elváltak, elhajoltak, kivártak, meghajoltak, míg végül rájuk záródtak a bogár nedves szárnyai. A második emeleten, a csukott ablak mögött épp csak hallani lehetett ezeket a tompa kis puffanásokat.

Amint beültek, a dohánytól bűzlő kocsit azonnal megtöltötték a parfümjük illatával.

A sofőr régi vágású férfi volt, figyelmesen vizsgálódó, tréfálkozásra vagy gunyoroságra valló, vidám, világosbarna szemmel, bár arca súlyos, keserű, függőleges barázdákkal volt teli. Az ilyen szempár bizalmat kelt. Megkopott ellenzós bőrsapkát viselt, amelyet a szél miatt az imént alaposan behúzott a homlokába. Úrvezetők viselték régen. Ágnes asszony mégsem tudta elhárítani a kínos érzést, hogy a leszerelt ávosok fe-

gyelmezett rendjébe tartozik. Akkor meg honnan ismerheti. Valahogy rögtön látni lehetett rajtuk, hogy ávósok. A kivetkőztetett apácák és szerzetesek is elárulták magukat az óvatos járásukkal, a betegesen sápadt arcbőrükkel. A leszerelt ávósokról mindenki tudta, hogy szigorúan összetartanak, s arra várnak, hogy visszajöjjenek.

Mikor elhelyezkedtek a hátsó ülésen, s a férfi várakozásteljesen hátrafordult, nem voltak többé kétségei. Kiöregedett ávós. A hüvelykujjával kipöccintette a homlokából a sapkáját, kérdezte, hová menjenek. Ki tudja, mit tett már az életében. Tudni lehetett róluk, hogy készenlétben állnak, és nagyon befolyásosak. Nem volt csúnya ember az őszülő kis bajszával. Túl szép ajka van. Kellemetlen, milyen kellemetlen a fajtájával utaznia, így morfondírozott magában, mint aki emlékezetében óvatosan megpendíti a rettegés ismerős hűrtjait.

Vagy mégiscsak nyilas.

A Kútvölgyi Kórházba megyünk, kérem, szóljt előre egészen másféle hangon. Mint-ha az orrán át bocsátaná ki a hivatalos közleményt.

A sofőr vidám pillantása nem moccant. Ezt a hangot érezhetően nem akarta elfogadni így.

Megkérdezte, ott aztán végeznek-e.

Szemzugából nyíló ráncai valósággal kisugároztak az arcbőrére.

Igen, kérem, ott végzünk, hangzott Ágnes asszony barátságatlanul rövid válasza, s hogy ne kelljen ezt a tolvákon világos, személytelen, átható pillantású szempárt látnia, gyorsan elfordult.

A sofőr indított, a kocsi eltávolodott a járdától, és áthajtott a téren, ám a feszültség közöttük maradt. A sofőr a visszapillantó tükörben gyorsan fölmérte a másik nőt is.

A másik nő megértő, tartózkodásba burkolódzó, enyhén szenvedő félmosolyt lebegtetett. Nem nagyon lehetett megállapítani, hogy miféle. Olyan benyomást tett, mint aki tudatni szeretné, hogy egész odaadó lényével Ágnes asszonnyal lesz minden elkövetkező pillanatban. Bár látható maradt, hogy szerepet játszik, s Ágnes asszony ebben végül is nem talál semmi kivetnivalót.

Túl közel ültek. Ez még nem történt meg velük. Ami valamelyest mindkettőjüket zavarba hozta. Testükkel nem is fordultak egymás felé, mint akik őrzik a távolságukat. Jól játszotta a szerepét. Ágnes asszony minden ellenérzésével együtt bámulta a fiatal nőt. Még egy kicsit féltette is, olykor tán irigyelte a fiától, rövid pillanatokra. Meg azt is tudta, hogy nagyon sokáig nem tarthat ez a viszony, és előre sajnálta a fiatal nőt a várható szakítás bonyodalmai miatt. Olykor besegített, hogy a szakítás minél előbb következzék be. Óvatosan, de azért állandóan érzékeltette a fiával, hogy ez a nő azért nem hozzá való. Ha valaki ennyire alacsony sorból származik, ennyire nincs senkije és semmije, s mindenféle tisztességes neveltetés híján mégis ilyen kifogástalanul öltözik, viselkedésében pedig legalábbis igyekvő, akkor legyen bármilyen butuska, csak rendelkeznie kell valamilyen tehetséggel. Persze nem tudott úgy gondolkodni a képességeiről sem, hogy ne érezze rögtön mindennek az ellenkezőjét. Kaméleon, mondta magában. Egy közönséges kis dög, primitív eszközökkel álcázza a haszonlesését. Vigyázni kell vele. Tekintete azonban nem tudott betelni a fiatal nő testével, s erről a legjobb barátnőinek részletesen beszámolt.

Az volt az általános tapasztalata, hogy veszélyes dolgokról jobb azonnal hangosan beszélni. Barátnői hahotáztak. Ninó mit ki nem talál, micsoda újabb eszkapád. Egy érett női testről nyíltan beszélni, ez sem a Gerbeaud-ban, sem az Abbáziában, sem a margitszigeti Casinóban nem tartozott a konvencionális társalgási témák közé. De

hiába beszélt róla hangosan, mégis utat tört az állandó idegenkedése. Micsoda nyomorult kis kaméleon. Csodás alakja van, tökéletes a megjelenése, ez pillanatig sem vitatható. Még ha nem mondhatta volna is róla, hogy szép. Nem szép. Istenem, a nyomorult kis homloka rögtön elárulja, honnan jön. Szellemi képességeiről jobb nem beszélni. Jelleme nem kikezdehetetlen. De hiába keresett volna rajta ízléshibát. Ami tulajdonképpen bosszantotta Ágnes asszonyt, akinek széles körű művészettörténeti műveltsége volt, korábban műbecsléssel foglalkozott.

Valójában nem a fiatal nő hibátlan ízlése nyűgözte le, hanem ennek az ízlésnek az aszketikus jellege, a száraz takarékosága. Nem tudott úgy ránézni, hogy ne becses tárgynak lássa, amelyre vigyázni kell, s éppen azért, mert jó érzéke volt a műtárgyakhoz is.

Mintha száraz és érdes volna a felszíne, de odabenn ízes nedvektől duzzadozna. Mintha egy föld mélyén meghúzódó titkos ér táplálná nedveivel. Gazdag oázis a szélfúttá sivatagban. Futóhomok alatt megbúvó tóka.

Arra lett először figyelmes, hogy ez a nő nem hagy szét semmit a lakásban, miként összes eddigi hisztérikus és kaotikus elődei. Ellenkezőleg, alig hagy nyomot. Feltűnően keveset eszik. Alig van holmija. Olyan hatást kelt, mint aki gazdag ruhatárból válogat. Helyesen választ. Mások hol mohóságuktól, hol bizonytalanságuktól vezetve halmozák maguk körül a tárgyakat, az egész kényes és sötét műkereskedelem erre a labilitásra épül, ő ellenben valószínűleg már a vásárlásainál tévedhetetlen. Azt az egyetlen darabot veszi, amit másoknak olykor egy egész életen át nem sikerül kiválasztaniuk. Figyelte, nem titokban zabálja-e teli magát, nem hamis aszkézissel van-e dolga, de nem. Mindenki arra vágyik, hogy tévedhetetlen legyen. Ágnes asszony nem tudta megállni, hogy ne egyen jó sokat, különösen a szószoikat, a fűszeres szaftokat imádta, lerágni a csontokról a cobákat, kiszívni a csirkecsontokat, friss kenyérral kimártogatni a fagyott pecsenyészírt vagy a kenyér ropogós héjával lekanalazni az aludttejről a sárga tejszínt, meg a sok édes öntetet.

Elég messzire ment a kíváncsiságával. Szerette volna ennek a komoly aszkézisnek a titkát megfejteni. Mindenféle ürügyet talált rá, csak hogy kinyitogathassa a szekrények ajtaját, amelyekbe Gyöngyvér a beköltözése után egy szempillantás alatt elpakolta minden holmiját. Szólt Ilonának, csak hagyja, vasaljon nyugodtan, ő majd mindent szépen elrak a helyére. Ilona némán húzkodta a vállát, a háta mögött pofákat csinált, mert nem tudta mire vélni Lehrné váratlan buzgalmát. A szekrényből rátörő ismeretlen illat arról a szinte kínos takarékoságról tanúskodott, amiről a hajlékony teste. S mivel nem egyszer tette, nem kétszer, hanem csaknem rendszeresen utánanézett, akárha szemmel kéne tartania, hogy Gyöngyvér holmijai között milyen események zajlanak, lassanként Ilona is sejteni kezdte, hogy mit művel a ház asszonya.

Valami olcsó és jelentéktelen kis kölnit használt, mégis el kellett ismernie, na, ezt aztán eltalálta. Csaknem túlzó édesség járta át az illatot, amely egészében mégis inkább száraz maradt, fanyar, úgy hatott a bőrén, mintha száraz nyári füvekből és napon szárított fűszerekből származna az édessége. Azonos volt a testi adottságaival, miként öltözködésének stílusa. Ez volt az örületes benne, s bizonyára a fiát is ez kábította el. Ágnes asszony a nyaki ütőerén érezte a szíve dobbanását, mikor nyitotta ennek a szekrénynek az ajtaját. Nem volt jogosulatlan, hiszen a fia itt tartotta az ingeit. S bár sejtette, hogy szívének kifejezetten árt egy ilyen mélyről feltörő izgalommal, meg nevetésnek érezte önmagát, mégis csinálta. Ha nem ezekben a ruhásszekrényekben, akkor Gyöngyvér cipőí között kotorászott, kinn az előszobában. S inkább a saját megnyugtatóására szólt Ilonának, hogy ezt vagy azt nem találja.

Arról a csiszolt üvegből készült, lapos bonbonière-ről is lepattintotta a domborított ezüstoffdót, amelyben Gyöngyvér a bizsuit helyezte el, meg néhány szegényes ékszerét. Nézte ezeket a vékony ékszereket, melyeket bizonyára korábbi lovagjaitól kaphatott. Gyorsan levetett életek elhullott hámjait pillantotta meg. A szép bonbonière ama tárgyak közé tartozott, amelyeket az árverési leltározást megelőző éjszakán még ki tudott menteni a nagyapja jászantai kastélyából. Csupán az ujjával túrt bele, hogy mindent láthasson, s közben szégyenkezve kuncogott, hogy amilyen kíméletlenül fukar és garasos, a fia biztosan nem fogja gyarapítani ezt a szegényes kis ékszergyűjteményt. De nem vett ki semmit, mert egyetlen nem akadhatott, amelyen lett volna mit megsemmélnie. Lelke mélyén azért szerette volna, ha lenne egy ilyen menyje. Csak az istenért, ne ilyen üresfejű. De még a saját ellenkezése is bizonyos élvezettel töltötte el.

Most is milyen ügyesen takarja a csinos kis kalappal a csúnya homlokát. Gyöngyvérnek tényleg nem volt előnyös a homloka. Domború, s közel sem aránytalan, ám a haja szerencsétlenül belenőtt, s ezzel tényleg nem tudott sokat kezdeni. Ahhoz azért nem volt elég nagyvonalú homlok, hogy frufrut fésülhessen rá. Ágnes asszony figyelmét persze nem kerülte el, hogy néhanapján ilyesmivel próbálkozik. A sűrűn benőtt haj sötét szálai vaddá tették a küllemét, s bizonyára ezt a vadságot nem tudta elfogadni, amikor kozmetikai beavatkozásokkal próbálkozott, gyantával tépette ki a fölöslegesnek tekintett szálakat, akkor azonban alighogy behegedtek az erőszak okozta véres kráterek, máris kiütköztek a sörték friss hajtsái. Sötét árnyék keletkezett a homlokán.

Gyöngédségre, érzékenységre, finomságra vágyakozott, s amit nem kapott meg, ha csak nem véletlenül, a küllemével igyekezett megközelíteni. A kis turcsi orrával persze végképp elárulta, hogy intelligenciából mennyit kapott a kis lelendány. Ami Ágnes asszonyt már csak azért is elégedettséggel töltötte el, mert a fiatal nő iránt érzett kitartó testi vonzalma olykor annyira megzavarta, hogy tényleg gorombább, elutasítóbb vagy éppenséggel gonoszabb lett vele, mint amennyit a saját ízlése vagy akár a neveltetése szerint megengedhetett.

Mindennek volt egy kevésbé közönséges, árnyasabb oldala, egy bensőségebb térképe. Még kislányként fedezte föl magában ezt az előre megrajzolt térképet. A jászantai kastélyból vitte valahová a homokfutó, talán ki az állomásra, s éppen ráfordultak a hosszú szilfasorra. Akkor telepítették az allét, amikor a kastélyt építették, a nyolcszázas évek elején. Azóta az allé fái természetesen nőttek, már ki is kopaszodtak valamennyire, s ő a fák tornyosodó hegyén át nézhetett a tiszta nyári égre.

Kesztyűs kezét elég hosszú pillanatra rátette Gyöngyvér kesztyűs kezére, csak könnyedén. Ám amint megérintette, súlya lett az érintésnek, mintha a másik kéz várt volna rá. Úgy érezte, egymásba lehetne kulcsolódnuk.

Gyöngyvér, kisleányom, szerette volna mondani. Ha kimondaná, s már a gondolatától elfulladt, akkor nemcsak hamis lenne, hanem sokféleképpen lehetne félreérteni, s így a szokásos színjátékok egyikének csupán egy újabb képtelen jelenetét játszáná el. Pedig így gondolta e pillanatban. Tudatán áttört saját kislányának hiánya, s vele a bűntudat. Nagylány volt már, amikor elhurcolták, az első egyetemi évében, bár még vastag copfot viselt. Két rettenetes héten át minden követ megmozgattak, hogy visszaszerezzék a Melinda úti Gestapóról. Minden követ talán mégsem. Megjelenése valamiként ráfonódott Gyöngyvér érett küllemére, mert nem lett asszony belőle. Soha nem történt meg vele, amiben ez a buta nőszemély feltehetően dúskál a fiával. Talán így a jobb. Sem magának, sem másoknak, mégsem tudta megbocsátani. Legfőképpen pedig a haldoklónak nem tudta megbocsátani. Minden értelemben az ő lánya volt, mégsem mentette meg.

Ami a testük között áramlott a kesztyűs kézen át, nem volt föltétlenül azonosítható az anyai szeretettel. Ha ilyen könnyen le lehetne zárni a megszakított áramot, gondolta hirtelen. Volt valamennyi belőle, hiszen a nő a fiához tartozott, s neki már csak hivatalból is, mint anyának, éreznie kellett valamit abból, amit a fia attraktívnek tekint ebben a nőben, de nem egészen. Illetve ahhoz az érzethez sem hasonlított, amit férfiak láttán jó ideje nem érzett már. Saját kislányának emlékét gyalázná meg, ha ezt az idegen nőt a gyermekének nevezné. Talán már azon a térképen ki volt jelölve, hogy mégiscsak meg kell tagadnia, amelyet kislánykorában látott az égen a fák koronáival. Még mindig, örökre, a haláláig fegyelmezettnek kell lennie, s hiába kérdi, hogy miért ne veszíthetné el az eszét legalább egyetlenegyszer.

A másik kéz e sokféle érzéstől felzaklatottan persze megrebbent, Ágnes asszony kicsi, immár beráncolódott szegélyű ajka ugyanígy megreszketett. Tehetetlenül és éhesen, egymás pillantását kerülve és keresve nézték egymást, miközben a kocsi az üvegnek verődő esőpermet zajával robogott az üres Körúton.

Nem tudom, miként alakul a délután, mondta, már csak a sofőr miatt is egészen halkán, miközben a fiatal nő kesztyűs kezét megszorította. A sofőr, akit a furcsa arcával nem volt hová tennie, láthatóan figyelte őket. Nem is tudhatom, folytatta, és ügyetlenül elcsuklott a hangja, de valamit igazán ki kell találnom. S hogy a váratlan érzelmi áradással Gyöngyvért ne riassza el, meg ne is szolgáltatassa ki magát, nemcsak fölsőhajtott, hanem felhúzódó felső ajakkal, miként egy kínjában vagy örömeiben vicсорító állat, fel is nevetett. Sóhaj és nevetés egymást követték.

El nem hiszed, igazság szerint nincsenek feketéim.

S amikor kimondta, elég erőt érzett magában, hogy a kettőjük között támadt áramlást gyorsan megszakítsa. Mint aki elnézést kér, jelzi, hogy a rövidke pillanatot a másiknak nem kell komolyan vennie. Van még ugyan egy nagy szerep, amelyet szívesen eljátszana. Majd máskor. Most józan hangon kell folytatnia.

A Belvárosba mindenképpen be kell mennem, ha csak egy rövid órácskára is. Örülnék, Gyöngyvér, ha el tudnál kísérni. Van cipőm, van táskám, van kabátom, tulajdonképpen mindenem van, de fekete harisnyám például egyáltalán nincs. A fekete végül is nem színem. Illetve hazudok. Ha nem ették meg a molyok, akkor van egy fekete bársony koktéluhám, és van egy fekete taft kiskosztümöm. Ezek azonban nem zárt ruhák. Megérted, hogy egyedül most nem lenne figyelmem ilyesmire. A te ítéletedben ellenben biztos vagyok.

Gyöngyvér nem sietett a válasszal, hallgatott, vagy nem értette a szcénát, de finom, fájdalmas mosolyán mit sem változtatott. Annyi néma és alattomos megaláztatás után ez a váratlan bizalom olyan volt, mint egy még alattomosabb támadás, megbénította. Mélységesen megbotránkoztatta, hogy férje várható haláláról valaki így beszél. Tudatosan föl sem mérhette, hogy Ágnes asszony hol mindenütt jár, mi mindent érint, hiszen túl sok volt, amennyit öntudatlanul átélt belőle. Az ismerős erős vonzalom és az ismerős közelség, amit nem tudott elhárítani. Különben sem tudott egyszerre több dologra figyelni. Amikor Ágost vagy korábban más férfiak föl hívták az óvodában, ő pedig épp a gyerekekkel játszott vagy énekelt, s valaki beszólt, menjen már a telefonhoz, akkor nagyon kellett figyelnie, hogy értse a másik embert a vonal túlsó oldalán. Oly távol került tőle reggel óta, akárha nem is lenne másik élete. És fordítva. Ha esténként társaságba mentek, s ott megkérdezték tőle, mi a foglalkozása, akkor mondta ugyan, hogy óvónő vagyok, ám hirtelen nem tudta volna megmondani, hogy ez mit jelent. Alig telt el néhány óra, mégsem jutott eszébe, hogy mi a csudát művel ott. A különbö-

zó dolgok között egyetlen pillanat alatt fölemelkedett lelkének nagy fala, vastagabb volt, mint a kínai. Mert ha nem történt valami, akkor valami egészen más történt, s az előbbi már nem volt látható. Állandóan rettegett, hogy nem érti, mi történik vagy mi történt. Az volt a benyomása, hogy mások nem érthetik, hogy ő nem érti. Titkolta, hogy a különböző minőségű múltakból ilyen nehezen ér a jelenbe, és vissza sem. Nem értette, mások miként kapcsolják össze magukban ezeket a különböző dolgokat meg időket. S ezért valójában sehol másutt nem érezte otthon magát, csupán a gyerekek között. Állt ott a telefonnál, hallgatta az ismerős hangot, amelyhez nem tartozott sem arc, sem tekintet, csak egy esetleges név és a pusztá érzet.

Hiába éltek mintegy fél éve közös fedél alatt, eddig a szó egyszerű, fizikai értelmében sem került ilyen közel Ágost édesanyjához. A válluk, kicsit a combjuk is érintkezett, s egyikük sem csinált úgy, mintha el kéne húznia. Gyöngyvér olykor élesen észlelte, hogy anya és fia mi mindenben különbözik egymástól, máskor viszont meglepte, s a meglepettség valósággal leteperete, hogy mi mindenben hasonlítanak. Most attól a pillanattól kezdve, hogy kiléptek a lakás ajtaján, nem érzékelt mást, mint a tökéletes azonosságukat. Az idős nő és a fiatal férfi között nem létezett többé sem testi, sem lelki különbség. Egész figyelmét lekötötte, hogy nem a kínainál vastagabb falat, hanem az ismerős vonzalmat érzékeli, a közelséget, ami nem elhárítható. Ettől olyan örült képzele támadt, akárha az idős asszony lényén keresztül kéne Ágostba átjutnia.

Ágost az utóbbi hetekben csöndesen és udvariasan eltaszította őt, az előző éjszakán azonban brutalitásba fordult a küzdelem, s Gyöngyvér megérezte, hogy ez nem a szokásos átmenet két heves kibékülés között. Az idős asszony viszont hirtelen megnyílt, s még soha nem érezte, hogy két érett ember ennyire egy anyag. Ha valahogy sikerülne Agnesbe átjutnia, akkor meg van mentve. Miközben a szörnyű fejförcse egyre erősödött. Valósággal rácsapott a fölismerés, hogy amennyiben sikerülne, akkor ő tényleg meg lenne mentve. Többé nem arról volt szó, hogy anyának és fiának a hangfekvése, a bőrszíne, a kissé közel ülő, mélyre húzódó szemük vagy a szűrös és örökösen vizsgálódó pillantásuk azonos lenne, netán megszólalásig hasonlítana. Nem. S akkor ez volt a magyarázata.

Gyöngyvér minden látszat ellenére nem volt ostoba. Igaz, amit érzékeinek híradása alapján meg tudott fogalmazni magának, az jobbára laposabb, banálisabb, unalmasabb lett, egyszerűbb, csaknem primitív, hiszen jóval kevesebb, mint amennyit érzékelt. Most például azt mondogatta magában, ha sikerül az anyán át, akkor mégsem kéne elköltöznie. Amitől rettegett. Ujjongott, miként egy gyerek, hogy őt Ágnes asszony menti meg. A létfenntartási ösztön másoktól sem követel persze kevesebb haszonlelést. Mégis gyakran keveredett olyan helyzetekbe, mintha erkölcstelenséget, megbocsáthatatlan illetlenséget követett volna el.

Mint ahogy e pillanatban Ágnes asszony sem értette, hogy közeledésére miért hallgatással válaszol. Nézhette volna még a kis fájdalmas mosolyát, ám egyre türelmetlenebb lett. Inkább elfordult tőle, s a koci ablakain lecsorgó esőn át nézte a Körút elszuhanó házeit. A Podmaniczky utcánál meg kellett állniuk, az ablaktörő nyekergett és kattogott. Csak magának tehetek szemrehányást, dohogta magában. Én hoztam el. Tudnám, mi a fenének. Előzékeny ajánlatokat teszek a buta libának. Hogy lehetek ilyen ostoba. Miként érthetné az örült nagyvonalúságomat.

Gyöngyvér csupán távolról érzékelt a szemrehányást, mert annyira lefoglalta élete nek talán legnagyobb felfedezése. Mintha az egyik ember testén átvezetné egy ösvény a másik ember lelkébe. Mintha Ágnes asszony közelségében Ágost testét jobban

értené. Ezt nemcsak úgy általában gondolta, hanem látta maga előtt az ösvényét, helyesebben az ösvényeket, amelyek az egyik emberből a másikba zezzugosan, de bizony átvezetnek. Ki kell választani, rá kéne lépnie valamelyikre. A felszólításban volt valami kellemetlen sürgetés vagy szemrehányás. Hiszen már azon vagyok. Mintha valamit elmulasztana. Elbaszom.

Érzekelte, vissza kellett volna szorítania Ágnes asszony kesztyűs kezét. Már nem nyúlhatott utána. S akkor valami nem helyrehozható.

Alig volt tizenkilenc éves, amikor egy téli délelőttön kilépett a szegedi óvónőképző kapuján. Egyik kezében egy kisméretű koffer, másik kezében egy spárgával összekötözött papírdoboz. Elindult a nyálkás decemberi utcán a párás hidegben. Kabátjának zsebében volt egy cédula, amire fölírtak egy címet, oda elmehetett néhány éjszakára. Azóta minden éjszaka fedelet kellett találnia. Ez nem csak képletesen volt így, hiszen többször érkezett úgy haza a szálláshelyére, hogy valami irodán, az ajtó előtt, egy szutykos lépcsőházban találta meg a sietősen összehányt holmiját, és mehetett. Ilyenkor maradt a villamos, a vonat vagy a pályaudvar, míg el nem zavarták onnan a rendőrök. Lakott munkásszálláson, elhagyott tanyán, hónapokig aludt szétnyitható ágyon egy tornaterem öltözőjében, s amiről soha senki nem tudhatott meg semmit, szánalmas vagy éppen botrányos alakok ágyában, hol egyetlen éjszakára, hol néhány hétig is. Ilyenkor hozzá kellett járulnia, hogy használják. Volt ágyrajáró, s amikor egy kicsit már jobban ment, akkor előbb Kecskeméten, később Budapesten igazi albérlő lett. Innen azonban nem vezetett út tovább. Sokba kerültek az énekórák. S hiába határozta el, hogy férjhez fog menni egy pénzes pasashoz. Vagy nem talált ilyet, vagy olyan férfiakat halászott ki magának, akik nem akarták elvenni. Volt ugyan egyetlen férfi, aki bármiikor elvette volna, ezt azonban ő nem akarta, ettől undorodott. Lassan csúszott ki az életkorból, amikor a lányokat még elveszik.

Mintha egy széles, vigasztalanul poros országúton poroszkálna, s az útnak nem lenne vége, mint ahogy nem volt kezdete. Holott minden sejtje, minden haja szála emlékezett a paradicsomi állapotról, amit elhagyott, s ahová kizárólag a saját ügyetlensége miatt nem sikerült visszajutnia. Ezek a titkos kis ösvények mintha mégis keresztenék a nagy országutat. Ami nagyobb élményt jelentett, mintha az anyjára talált volna rá.

Amikor ilyesmin gondolkodott, gyakran megjelent előtte annak a nála immár tíz évvel fiatalabb nőnek a képe, aki valószínűleg még mindig ezen a vigasztalan országúton vándorol.

Most azonban tényleg valami olyasmit érzett, ami felmentő ítéletnek nevezhető, s a boldogsággal áll rokonságban. Meg kéne mondania, hogy köszöni, boldog. Jaj, nagyon boldog vagyok hirtelen. S ha a mulandóság nem jut az eszébe, akkor tán tényleg kicsordul. Szerencsére nem tudta kimondani, mert sok keserűsége tette mulandóvá, a kielégületlenség légritka fennsíkjai, a saját magának tett súlyos szemrehányásai. Azt sem tudta volna hirtelen, miként kéne Ágost édesanyját megszólítani. Ezt ugyan máskor sem tudta, s ezért inkább elkerülte. Nehezen fogadta el, hogy Ágnes asszony minden további nélkül letegezte őt, mégsem tehetett ellene semmit, s odáig nem merészkedhetett még, hogy visszategezze. Majd amikor kiderül, hogy milyen nagy énekesnő lett belőle. Most azonban szívesen visszategezte volna, mert az idős dáma kesztyűs kezének szorítása nemcsak megbénította a realitásérzékét, hanem elszabadította a fantáziáját, fékezhetetlenné tette egy rövid pillanatra. Azt a lehetőséget érezte meg szabadon és gáttalanul áradni, amit Ágost korábban sem adott meg egészen, vagy teljesen soha nem vonta el. Az állandó izgatottság állapotában élt vele. A szenvedély, amit az anya minden körülményeskedés nélkül szabadjára engedett, jellegében azonos volt

a szenvedéllyel, ami a fiúban hol fölizzott, hol pedig nem hunyt ki teljesen. Az anyát kell megfognia. S mint egy másik, végső lehetőség, még a reggeli álma is megjelent, talán meg akarta óvni a reménykedés túlzásaitól. A hatalmas, átláthatatlan, mély sodrású víz, ez az ismerős, de nem tudni, honnan ismerős folyam.

Sajnos énekórám van délután, szólt kisvártatva Gyöngyvér elrekedten, ami elég mulatságosan hatott, hiszen a másik ember szempontjából nemcsak alaposan elkésett a válaszával, hanem a válasza még súlyos sértésnek is számíthatott. Ha sikerülne telefonon lemondani Huber Margitot, tette hozzá sietve, mint aki saját hangja hallatán azért észbe kap, akkor én is szívesen bemennék a Belvárosba.

Úgy érezte, hogy ügyesen sikerült kikerülnie a megszólítást.

Ágnes asszony ekkor azonban már vissza sem nézett rá. Hamis volt a hang. Elárulta vele, hogy az énekóra a fontosabb. Ő pedig csupán két rettenetes végletet ismert. Vagy bekebelezte, valósággal föl zabálta a másik embert, nem eresztette többé, vagy háromlépcsnyi távolságból szemlélődött, s hűvösen, gúnyosan, minden kicsi hibáját külön szemügyre vette, mintha így magyarázná el magának, miért méltatlan hozzá a vele való kapcsolat. Ne fáraszd magad, édesem, mondta magában, amíg Gyöngyvér az énekórájáról magyarázkodott, hogy mennyibe kerül, ha nem sikerül időben lemondani. Nevetséges volt, kínos.

És helyileg hol van ez a te Huber Margitod, kérdezte ugyanazon a bántó fejhangon, ahogy az imént a sofőrt utasította.

A Hajós utcában, közvetlenül az Opera mögött.

Vagy úgy, válaszolta, s mintha ezzel a dolog el lenne intézve.

Mint ahogy Kristóffal sem sokat teketóriázott. Ha nem, akkor nem. Nem volt árulás, ami felett ne tudott volna azonnal napirendre térni, s ebben rejlett az ereje. Nincs olyan szeretet, szerelem sincs, semmi nincs, aminek ne lenne kezdete, s akkor miért ne lenne mindennek vége. A gyűlölet valamivel tartósabb, sajnos, de még annak is vége szakad egyszer. Ugyanakkor jól látta, hogy nihilizmusa csupán mások szemében erőssége, mert mindig marad az alján valami szándékolt, így dolgozik a sértettségtől telt, embergyűlölő indulat. Talán nem is volna szívbeteg, ha nem ez volna a gyöngesége. Gyöngyvér mégis mondott valamit, amire vissza kellett fordulnia.

Legfeljebb kiskosztümöt látni készen, mondta elgondolkodón. Angol kosztümöt fölösleges lenne keresni. Nemhogy feketében, sehogy. De különben is az angol kosztüm szigorú forma, nem is nagyon nőies. Ha rám tetszik hallgatni, akkor csináltatni sem érdemes.

Amíg a kocsí a lámpánál várakozott a szélben, s áthaladt előttük egy csaknem teljesen üres troli, a sofőr a visszapillantó tükörben figyelte őket, ami miatt aztán egy kisé megkésve indított.

De az istenért, kiáltott fel Ágnes asszony kissé ingerülten, miből gondolod, hogy én fekete angol kosztümöt szeretnék. Ilyen ostobaságot igazán nem mondtam, minék is mondanék.

Tessék elhinni, folytatta Gyöngyvér, egy jó fekete kiskosztümöt bármelyik varrónő két nap alatt összeüt. Egy ruhánál szerintem sokkal jobban kihasználható. Blúzzal viselni, vagy ami nagyon szép, magas nyakú garbóval. Egy jó anyaggal egyszerűen nagyobb az embernek a játéktere.

Meglehet, hogy igazad van, válaszolta Ágnes asszony kitérően.

Minek is avatja bele ezt a nőt ilyen kényes ügyletekbe. Legszívesebben elhúzódt volna tőle, ne érintkezessen a válluk.

Amit Gyöngyvér mondott, abban mégis volt valami imponálóan fölényes. Meg új volt neki, hogy az angol kosztüm *passé*, ilyet még nem hallott, hogy az angol kosztüm szigorú forma lenne. Micsoda hülyeség. Mintha az angol kosztümre vonatkozó felismerés gazdagítaná. Mégis túlságosan jólesett a vállának az érintkezés. Akárha alattomosan használná ki a véletlenszerűt. Kabáton, bundán, ruhákon keresztül áramlott, ami a kesztyűs kezek között az imént megszakadt. Jót tett volna az önbecsülésének, mégsem tudta megtagadni. S azért is hagyta még, legyen, mert Gyöngyvér a szíve oldalán ült, az érintése pedig kifejezetten csillapítólag hatott a szívére. Két reggeli rohamát a gyógyszer feloldotta valamennyire, s az is megkönnyebbedést jelentett a szervezetének, hogy a belei teljesen kiürültek, a szívgyödörben mégis maradt egyfajta feszültség, nyugtalanság, amit a kórházból érkező hír és a sietség elmélyített. Igen közel egy végzetes *fibrillatio*.

Úgy látszik, megint rosszul leszek, gondolta hirtelen. Kevesebb volt, mint amennyi az újabb rohamot megelőzi, ám annál több, mint amennyi az önféltésre érzékeny tudatnak közömbös lehetne. Résztlenülül figyelte szervezetének működését, a félelmét azonban nem tudta feltartóztatni. Ezen a feszültségen oldott valamennyit az önkéntelen érintkezés. Annak ellenére, hogy könnyedén érintkező válluk Gyöngyvér feszültségét is közvetítette. Gyöngyvér testéből mintegy közvetlenül sugárzott, hiszen nem volt rajta semmiféle fölösleges súly vagy zsiradék.

Átsugárzott szívének harántizomzatára a boldogsága, ami valamelyest lassította a pulzusát, s ezért pitvarnak és kamrának sem kellett olyan görcsösen rádolgoznia. Így oldódott a másik közelségében a saját szívűti feszültsége. A megkönnyebbülésben hosszabb távon persze nem bízhatott. Minden érzés, amely egy másik emberből árad, legyen bármilyen kellemes, éppen a szükség mértékében vezet el egy újabb, most már ártalmasabb ingerülethez. Ha szükséged van rá, hogy megnyugtassalak, akkor adok valamit, de majd vissza is veszem. A szervezetnek meg édes mindegy, hogy a kellemesség vagy a fájdalom merényletének teszik-e ki. Mindkettőre felindulással válaszol. A felindulás emeli a pulzust, a pulzus növeli a vérnyomást, s a kellemességnek éppakkora ára van, mint a fájdalomnak. Fiatal emberek nem is tesznek különbséget a két fizetség között, önmagát élvezni a fiatal szervezet, amikor érzékeli, miként siet utána kéjnek vagy éppen a veszélynek a szív.

A beteg szervezet ellenben némi álnok csönd után súlyos légszomjával torolja meg az érzéki kilengéseket. Nem akkor, amikor az ingerület hatására feltámad az izgalom, hanem valamivel később, amikor a szív izomzata nem tud már utánamenni annak, amit az emelkedő vérnyomás, a szaporodó pulzus és a lokális vérbőség megkövetelne. Szorítással és fulladással akkor ad figyelmeztető jelzéseket, amikor már nem a váll, nem az ajak vagy nem a vérrel telítődő ágyék az ingerület tárgya, hanem a test egésze a hajszálaktól a bőrön át a körömágyakig; amikor maga a szív teste is az ingerület bűvkörébe kényszerül. Annyi erőtartáléka azért nincs, hogy egyszerre tápláljon centrumot és perifériát.

Ekkor viszont már késő.

Gyöngyvér, kisleányom, mondta ki a hirtelen rátörő önféltéstől szinte suttogásig elrekedt hangon. Pedig ezt tényleg nem akarta kimondani. Éppen ezt akarta volna magában tartani. Nem szeretnélek halálra rémiszteni, igazán, de már kora hajnal óta nem érzem jól magam, és jobb, ha erre felkészítelek. Ha látod, hogy rosszul lennék, akkor itt, a táskámban találsz a gyógyszerem. Ha elájulnék, akkor a nyelvem alá kell helyezned.

Igen, ismerem a gyógyszert, válaszolta Gyöngyvér sietősen, mintha ezen is, minden gyorsan túl akarna lenni.

Ágnes asszony várakozásával ellentétben semmiféle ijedelem vagy meglepettség nem látszott az arcán. Legfeljebb tettetett részvéte lett erősebb, s a valódi kíváncsisága. Mintha azonnal szeretné is látni a rosszullet nagyjelenetét.

Azzal az ürüggyel, hogy most kinyitja a retiküljét, megkeresi a gyógyszert, Ágnes asszony félrehúzódott gyorsan az ülésen, kis nevetést hallatott. Akárha bocsánatot kérne, amiért ennyire ragaszkodik nyomorult életéhez. Ami végül is tényleg elég neveséges. Józan ésszel mérve sokkal kellemesebb lenne ájult állapotban átlépnie a másvilágra, mint éberen tovább reszketni nyomorúságos életért. S ha így van, mert másként nem lehet, akkor minek kéne visszatéríteni őt a gyógyszerével, miért nem jó neki az ájulás. De hiába igyekezett neveségesnek tartani az önféltését, ha egyszer a halálfélelme maradt a hatalmasabb. Van valaki benne, aki erősebben retteg, mint hogy a maradék józan eszével kinevethetné e tényleg teljesen értelmetlen rettegés miatt, s ezzel aztán fölébe is kerekedhetne. Ez nem ment, holott mindig újra megpróbálkozott. Pontosan fordítva történt. Nem tudott nevetéssel fölébe kerekedni, s ezért az elemi rettegés, ez a nálánál erősebb, nemcsak porig alázza, hanem minden alkalommal alaposan meggyalázta a józan észbe vetett bizodalját is.

Nem tudta megfékezni a józan ésszel, a keze láthatóan reszketett. Arcán kiütköztek az idegrendszeri megpróbáltatás vörösből sápadtságba váltó, jellegzetesen körülhatárolt foltjai, s a felső ajkára kiültek a félelem alig látható harmatcseppjei. Az sem volt egészen indokolt, hogy retiküljének zárját ne tudja kipattintani. Ettől a nőtől, hiába vagyok bizalmas vele, képmutatáson kívül semmit nem várhatok, állapította meg magában. Visszafojtott dühében szabályosan letépte a kezéről a kesztyűjét. Nem bánta meg. Már korábban megfigyelte, hogy Gyöngyvér tekintete olykor szabályosan ráta pad. Legalább a keze nem vetkőzött még ki a saját eredeti formájából. Tudatának peremén pedig azt is észlelte, hogy annak, amit most művel, az égvilágon semmi köze nincs a szívéhez, vaklárma, semmiféle újabb rohamtól nem kell tartani. Hanem olyan erősen dühöngnek a különböző eredetű és irányú feszültségei, hogy lassan tényleg nem tud majd uralkodni önmagán.

Akkor mégiscsak a halálától félek így. Hiába áltattam magam, hogy nekem ő már régen meghalt, és történnék bármi, ez igazán nem fog megrendíteni.

A zárat viszont a reszkető ujjával végre sikerült felpattintani. Egy kicsit föl is nézett, látni akarta, hol tartanak ebben az utazásban. Nem akart megrendülést. Láta, még jó messzi vannak. Istenem, csak ezt sikerüljön még aláíratni vele. A Margit hídra csak most fogunk fölhajtani. Nem értette önmagát. Minek produkál a teste egy ilyen neveséges hisztériát a fiatal nő előtt. Mi szüksége bárki részvéteire, minek sajnálatná önmagát egy idegennel. Erre sem volt válasza. És még csak bele sem túrhatott kedvére a táskájába. Az adásvételi szerződés példányait előbb ki kellett emelnie.

Nekem hajnal óta olyan fejjörgösöm van, mondta panaszosan Gyöngyvér, a fejem majd' szétreped.

Különben is olyan táska volt, amiben az ember soha nem talál meg semmit. A te fejed nyugodtan repedjen szét, kedveském, nincs benne semmi, mondta magában Ágnes asszony, akit bosszantott, hogy a fiatal nő részvét helyett inkább magát sajnálatná. Buta egy tyúk vagy. Tarsoly, amelyet erős fémkeret fogott össze. Egészen frissen jött divatba, s a divatot már csak azért is szívesen követte ebben, mert azokra a tarsolyokra emlékeztette, amelyeket az édesanyja estélyeken és bálokon viselt. Most mindketten meg-

szólalásig hasonlót tartottak az ölükben. Ez is bosszantó volt. Ágnes asszony tarsolya sötétszürke, puha borjúbőrből készült, miként a cipője, Gyöngyvér táskája viszont úgynevezetten négerbarna volt, egy felettebb divatos színárnyalat, amely szintén azonos volt a cipője színével, de nem valódi bőrből, hanem a bőrt elég sikeresen imitáló műbőrből készült. Ami akkoriban még a bőrnél is divatosabbnak számított. A jelentéktelennek látszó különbségben érzékelhette a csillagévnyi távolságot, amely elválasztja őket. A mesterségesen előállított anyag, ez a sikeres utánzat Ágnes asszony világképét rendítette meg. Nem tudta volna elképzelni, hogy hamis anyagból legyen a táskája. A világot, úgy, ahogy van, egy nagy hamisítványnak kell tartani. Mégis azon kéne lennie, hogy a hamisságot ne tegye ki az ablakba, legalább a saját hamisságát rejtse el.

Az istenért, honnan ismerhetnéd te ezt a nyomorult gyógyszert, kérdezte csaknem ingerülten, amikor meglelte végre s kiemelte a tarsoly mélyéről az ózüst szelencét. Mi baja lehetne a te szívednek. Fialat vagy, erős. Nitromintet, kérlek, nem kaphat más, mint súlyos szívbeteg, bár mint gyógyszer tényleg elég veszélytelen.

Közben azonban a zsebkendője is a kezébe akadt, egy hófehér, enyhén kikeményített batiszt. A szórakozott mozdulat tulajdonképpen neveltetésének észrevétlen csúcsteljesítményei közé tartozott. Miközben mélyen Gyöngyvér szemébe nézett, aki éppen az ilyen mellékesnek tekintett mozdulatokat fogadta magába a legmohóbban, a makulátlan zsebkendővel úgy itatta le az orra alatt kiütköző izzadság gyöngyeit, hogy sem a zsebkendő, sem az ujjja nem érintette az ajkát. Nemcsak nem mázolta szét a rúzszt, hanem maga a művelet sem vált feltűnővé. A zsebkendő illedelmes használatának ez volt a trükkje. Valamelyest el kellett róla terelni a figyelmet. A mozdulatnak gyorsnak és tartózkodónak kellett lennie, mégsem lehetett finomkodó. Másik kezében még mindig ott tartotta a szelencéjét.

Pedig robbanóanyag, tudom, nitroglicerin, fecsegett Gyöngyvér. Nekem különben sportszívem van, de tényleg mint a vas. Hanem volt egy ilyen súlyosan szívbeteg idősebb kolléganóm, egy barátnő, akit nagyon szerettem, és akinek sokszor segítettem, néhány hónapig laktam is nála, s miközben ezt mesélte, nemcsak mélyen elpirult, hanem olyan lett az ábrázata, mintha fájna erre emlékeznie.

Elárulta végre önmagát ez a kis kaméleon. A mesterségesen előállított, fájdalmas kis mosolyt, amelyet a valódi fejfájására épített, váratlanul kiválthatta az igazi fájdalom emlékével. Megtelt tőle a bőre, megszépült az arca tőle. Miközben a szeme egészen másutt járt, mert rezzenéstelenül, a szégyentelenségig, részvétlenül tartották fogva egymás tekintetét.

Aki valójában egy idősebb úr volt, ez a te kedves barátnőd, ha nem tévedek, hangzott erre Ágnes asszony epés válasza.

Rögtön arra gondolt, nem kellett volna hangosan kimondanom, ám a mondat egyszerűen és elemi erővel bukott ki. Mintha azt mondaná neki, tudom jól, kislányom, hogy nagy kurva voltál te, és az is maradtál. Most a fiamat akarod átejteni. Átlátta a másikat, aki viszont maga is érzékelte, hogy ekkorát azért nem kellett volna hazudnia. S még el is pirulok, hogy lássa ez a vén dög, hogy mekkorát.

Mindketten elkéstek. A két állítás ott maradt a levegőben. Egyiket sem lehetett visszavonni.

De miért tetszik nekem ilyesmiket mondani, miért, nyögdécselte sírósan Gyöngyvér, mint akinek főleg önmagával kell elhítenie, hogy rettenetes méltánytalanság történt, holott jól érzékelte közben, hogy ezzel a rosszul tettetett, gyermeteg önsajnálattal végleg olyan sík terepre lép, ahol nincs többé fedezéke. Nem értem, nyögdécselte, egyáltalán nem értem, hogy miért tetszik engem ennyire gyűlölni.

Azért mondom, válaszolta Ágnes asszony igen keményen, mert örökösen mellébeszél, gyermekem. És akkor még finoman fogalmazok.

Mindkettőjük arca szinte világított a különös fényben.

Nem vehették tudomásul, hogy mi világítja be, nem nézhetek körbe, hiszen most aztán a pillájuk sem rebbenhetett úgy, hogy a másik ne értsen belőle. Egyiküknek sem volt hová kitérnie. Mintha mindig is tartottak volna e pillanattól, illetve mindig is tartottak volna e pillanat felé. Legalábbis mindketten így érezték. Ágnes asszony visszafogott várakozással telt el, Gyöngyvér tagjaiba pedig felelőtlenesség költözött, fiatalságának és beérett életerejének robbanékony fölénye. Tulajdonképpen olyan mozdulat, amelyet kézilabdázás közben szokott meg, mikor is ügyességnek, számításnak és erőnek együtt kell állnia. S ezek az érzések mindkettőjük arcára fölírta egy halványan ironikus mosolyt, mely egyszerre szólt a másiknak és ugyanakkor önmaguknak.

Legalábbis e pillanatban mind a ketten és minden fegyvert letettek.

Amitől Gyöngyvér lett merészebb, hiszen a másik merészsége felhatalmazásnak számított. Mint mikor tisztán megkapja a labdát, villanásnyi mozdulatot tesz vele, félre-mozdul, félrelép, elrugaskodik, s már át is tört a megtévesztett lányok sorfalán. Megragadta Ágnes asszony kezét, aki mindenre számított, de erre nem, s amit már percekkel előbb meg kellett volna tennie, ám e felhatalmazás nélkül nem tehetette, megszorította, és úgy is maradt vele. Ami két fontos dolgot jelentett. Azt jelentette, hogy az idősebb, szívbeteg barátnő tényleg inkább egy idősebb úr lehetett, aki kitarotta őt, elismeri, bár szerencsére nem volt kevésbé szívbeteg, mint amennyire a kollégánő lehetett volna. S valamiként minden hazugsága így igaz. Valamennyiért elnézést kér utólag és előre. Meg azt jelentette, hogy a gyönyörű kezedet, a törekeny ujjaidat, a nemesen szép gyűrűidet, a finom, csontos csuklódra lecsúszó vastag arany karkötődet már régóta bámulom. Szeretem, szeretem. Talán éppen úgy vagy tán egészen hasonlóan ahhoz, ahogy a fiad minden kis porcikáját szeretem, melyek nekem ékszerek. Szeretem, szeretem. Nincs olyan porcikája, amelytől meg tudnám kímélni magam.

Önsajnálátát, miként máskor is, szenvedélyes alázatba fordította át, amiben volt még annyi igazán sikamlós megalázkodás is, amennyi önzés és fensőségtudat Ágnes asszonyból áradt. Mindez kísértetiesen emlékeztetett arra, ahogy a fiával szemben viselkedett. Mert nemcsak a hús, hanem a fensőségtudatuk, önzésük minősége hasonlított, bár Ágnes asszony önzésének azért más volt a kultúrája. Gyöngyvér odáig ment, hogy fölé hajolt, és megsókolta a szép kezét. Férfiak faszát szokta így a szájába venni.

Önzésüknek adta meg így magát.

Ágnes asszonyt viszont e futó pillanatban valamelyest megzavarta a kezében szorongatott szelence, akadályozta. Kezének jólesett volna Gyöngyvér kesztyűs ujjaira rákucsolódnia. Sima, feszes, hűvös volt a bőr. Tulajdonképpen csak egy pillanattal látta Gyöngyvér csupasz tarkóját. Elég erős volt a készletés, hogy belecsokoljon ebbe a színté gyermekien vékony, tisztára nyírt női tarkóba. Arányérzéke legalább annyira kívánta volna, mint a mélyebbről feltörő, átható vágy, mely röviden és tompán ütötte meg. Belereszketett. Ha csak egyetlen szempillantással tovább időzik a kezén Gyöngyvér ajka. Puha volt, selymes és hűvös, miként egy gyík érintése. Gyöngyvér azonban azonnal visszaemelkedett.

Viszonosságra soha nem számíthatott, ilyesmivel Ágost sem kényeztette el.

A sötétszürke, nehézkes járású Pobjeda közben elérte a szigeti bejáratot, s valamelyest lassított. Nem annyira a kanyar, mint inkább az északról érkező iszonytató erejű szél-lökés miatt. A folyam két partjáról emelkedő hídnak ez a legmagasabb pontja. Aki a

pesti partról ér fel, s nincs mással elfoglalva, annak az elébe táruló dombok élén önkéntelenül végig kell haladnia a tekintetével. Most még a sofőr sem láthatott sokat belőle. Az ablaktörlő működött, ám a szél valóságos köpenyként préselte rá a kocsi sűrűn kopogó cseppjeit. Opálfüggöny csorgott át minden ablakon. Olyan volt, mintha éjszakai sötétség ereszkedett volna rájuk, ebben azonban valami élesen és tartósan felviláglana. Az egész város felett fekete és sűrű lett az ég, ám túl a városon, valahol délen, a csepeli síkság felett, meg nyugaton, északon, a budai hegyek mögött megnyíltak a felhők. Az ég pereme hatalmas ívben kitisztult, s onnan a fény laposan, fehéren, erősen bevilágított ide a sötét alá. Mintha az erős szelektől súlyosan összemörödött fekete felhőtömeg lassan elvonulna kelet felé, ahol síkság, felhő, eső és város még sokáig összeér. A laposan behulló fény pedig felverődött a Duna iszaposan habzó felületéről, s alulról világította ki a sötéten gomolygó *firmamentum* alatt az egymást figyelő arcukat. Volt benne valami ijesztő, nem e világi, bár a jelenségnek viszonylag egyszerű a magyarázata.

A sofőr jól érezte, hogy a háta mögött valami szokatlan történik a két nő között.

Egészen halkán és röviden fölnevettek. Nem volt több, mint szemük értő villanásának megerősítése.

Mintha Gyöngyvér csupán azt mondaná, látod, most nem hazudok neked, beismérem, Ágnes pedig azt válaszolná, tőlem ugyan hazudozhatsz, édesem, ahogyan jólesik. Akkor is értelek, ha úgy csinálnék, mintha nem értenélek. A nevetés immár nem az idősebb kolléganőre vonatkozott, aki egy szívbeteg úr volt Gyöngyvér életében; ezen akkor már túljutottak, elfelejtették, nem foglalkoztak vele többé. Nem is a leleplezésen nevettek, hanem zavarukban, a kölcsönös leplezetlenségükön.

Úgy ültek egymás felé fordulva, mint egymás tükörképei. Mintha egy kicsit behúzták volna a hasukat, kifeszítették a mellüket, összeszorított combbal préselték magukat az üléshez. Az volt az élvezetes benne, hogy itt vannak egymásnak. Egymásra voltak bízva, s ez nemcsak más volt, mint a mindennap megszokott állapot, hanem mélyebben és valamiként gondtalanabban ismerős. Ágostból tényleg át lehetett menni Ágnesbe, s észre sem vette, miként történt meg. Amit a pillanat tartalmazott, annak nem volt ellentétes pólusa, sem taszítása, sem vonzása, s ezért végtelenebb lett a tere és a tartama. Ágnes sem vette észre, hogy a haldokló férfi, aki talán nem is él már, kitűnik az életéből. Egy elpattanó buborékból több marad. Egymásra nyitott tekintetük kölcsönösen elárulta, hogy ezeken a kevésbé belátható tereken, ahová férfi soha nem lép, nem járatanok. Gyöngyvér volt kettőjük közül a jártasabb, ám épp ezért óvatosabb, tartózkodóbb. Ágnes asszony egész életében inkább a képzeletére és az emlékezetére hagyatkozott, s ezért követelődzőbb, mohóbb. A sofőr viszont bármiként szerette volna, nem nézhetett vissza a tükörben. A szél lökte a kocsi, taszította, s itt a szigeti bejáróban sima, sárga kerámiából volt az útburkolat, amelyet egyébként *anno* Demén budakalászi téglagyárában gyártottak, csúszott. Elég volt egy óvatlan gondolat, hogy ebben a kanyarban egy kicsit megtáncoljanak.

A két nő szinte észre sem vette.

Annál azért jóval több volt, mint amennyit a tanítónőkbe belebolondult kislányok éreznek, vagy a saját érzéseiktől bódult tanítónők a fékevesztett növendékeik iránt. Minden érzéshez tartozik egy őszállapot, ebben pihen az ösztön. A nevetés visszavetette őket az őszállapotba, s az ösztöntől vezetve kellett volna aztán egymásba fogódzva új útra indulniok. Az ösztön mindenki azonos módon működik. Az őszállapotok azonban, amelyekhez mindig mindenki újra visszatér, olykor még csak nem is hasonlítá-

nak. Van, akiben egyetlen élményként él, olyan élményként, amelyre valójában nem nagyon emlékezik, vagy egyenesen szeretné elfelejteni. Van, akinek olyan jól sikerül a felejtés, hogy valóságos úr támad az élmény helyén, s csupán azért van tudomása róla, hogy valamit szándékosan elfelejtett, mert az úr nem tölthető ki bármivel. Égető hiánnyá változik, amelyet nem tud többé megnevezni. Megint másokban viszont inkább az egymásba gyűrűző és egymásba kapaszkodó élmények láncolatát jelenti. Nem lehet szétfűzni őket, s akár emlékezik rá, hogy melyik következik melyikből, akár nem emlékezik, ösztöneinek szükséglete szerint mutatja meg önmagát az ősállapot; hol ezt, hol azt a pulzáló, lüktető ábrázatát.

Ágnes asszony több évtized távlatából látott rá egyetlen élményére, amelyet az összes többi helyett úgy ápolt magában, mint valami szentséget. Gyöngyvér viszont sokfelé nézhetett volna, de nem akarta látni az élményeit, sem a tegnapelőttit, sem a régvoltakat.

A tegnapi töltötte ki minden más helyét.

Az ösztön nem kormányozható. Ha egyszer megmozdult a bűzös vackán, akkor legalábbis láttat néhány elháríthatatlan villanást az ősélmények valamelyikéből, még ha nem tárja is föl rögtön a teljes raktárkészletet. Gyöngyvérnek az volt az egyik ősélménye, hogy nincs senkije, s ezért mintha ő sem lenne. Vagy ennek az ellenkezője. Van valahol valakije a nagyvilágban, s majd akkor lesz ő meg, amikor erre a valakire rátalál. Addig szánakozó, kegyetlenkedő, gondoskodó, csontig közönyös lányok és asszonyok adogatják kézről kézre, mert nem tudnak vele mit kezdeni. Még csak rájuk sem kellett néznie, mivel az egyik olyan, mint a másik. Mindenben különbözök, de abban hasonlítanak, hogy egyikük sem azonos azzal a nővel, akihez ő tartozik. Aki nincs. Ezek pedig nem apadtak el, csak jöttek, váltották egymást, akárha lenne egy bűvös forrás, ahonnan felbugyognak. Torkig volt a nőekkel. Ezért inkább mindig keresett egy férfit, aki az egyetlen nőt helyettesítheti. De hiába telt csillapíthatatlan keresgélésben az élete, soha nem találta, illetve mindig csak majdnem, hiszen férfi volt. Ágnes asszony elenben egyetlen fiatal nőt figyelt, egy igen különös teremtet, akiben egyetlenegyszer világosan meglátta önmagát. Mindig ugyanazt az egyetlen állította vissza magában, akivel évtizedek óta nem találkozott, s akit testi valójában nem is kívánt volna többé visszontlátni, hiszen más nőkben újra láthatott.

Szinte hűvösen figyelték egymás idegen ábrázatát ebben a viharos fényben a parfümtől és dohánybűztől átítatott taxiban. Mintha a fiatal nő fejét élettelen bronzból öntötték volna ki. Ágnes asszonnak élő emberre nem volt szüksége. Gyöngyvér pedig egyszerre két arcot látott az egyetlen helyén. A sietősen felhordott púdert, a nem egészen szabályosan felkent rúzst s a pillákon megülő festék zsíros szemcséit úgy viselne az egyik arcán, mint valami fölösleges és ügyetlen páncélzatot. A kis nevetésnek nyoma nem maradt az arcukon. Egyszerre nézett rá az anya a fiával, s amennyiben a fiú hozzá tartozott, akkor ő meg az anyához. Ez rettenetes volt. Ezen nem volt mit nevetni. Mindkettőjük ajka ismét megreszketett a megindultságtól. Amit tényleg nem lehetett már tovább feszíteni. Micsoda dolog, dühöngött magában a saját felháborodott anyja helyett Ágnes asszony. Meg tulajdonképpen Gyöngyvér miatt is ő háborgott, hiszen az anyját kellett valamiként pótolnia. Ha a kocsni nem csúszik meg másodszor is, akkor zavarukban valószínűleg mindketten hátradőlnek inkább az ülésükön, hogy aztán valahol egészen másutt folytassák a veszélyes terekre tévedő csevegésüket. Közben a sofőr halkán káromkodott, ám inkább csak a mordulásait hallották, az ártatlan szitokszavakat nem.

Mire valósággal egymásba dőltek, s nem tudták volna megmondani, hogy a véletlen kormányozza-e így a testüket, avagy az ösztön használja-e ki ilyen arcátlanul a véletlent. S ha már így történt, akkor könnyedén, futólag szerették volna egymás arcát az ajkukkal megérinteni. Mintegy lezárni az egész kínos történetet, amelynek nem lehetett útját állni. A csúszások és rázkódások miatt ez is másként sikerült. Ágnes asszony puha, rúzsos ajka Gyöngyvér kemény, talán túlságosan kemény, száraz ajkához ért. Nem közvetlenül, hanem az egyik ajak széle mintha a másik ajak szögletét kissé magába zárná. S mindketten úgy érzékelték, hogy a másik kezdeményezi szándékosan. Ez borzalmas. Mielőtt rácsúszhatott volna egészen, mindketten borzadva visszafogták. A csúszás, az elháríthatatlan élvezet, a lökődés, a görcsös tiltakozásuk, az egész zűrzavar persze elég volt ahhoz, hogy Gyöngyvér kemény kis homloka Ágnes asszony széles karimájú kalapját lesodorja. Óvatlanul kapott utána. A kalapot ugyan nem érte el, a szelencét azonban sikerült kivennie Ágnes asszony kezéből. Mind a két nő egymás után fölsikoltott, s a nagy, fekete, szalagcsokorral díszített kalap szépen leszánkázott az első ülés támláján a sofőr lába mellé. Az ezüstszelence meg szétnyílt, s a világítóan fehér gyógyszer szemecskéi szétszóródtak a kocsi bordás gumiszőnyegén.

Elszabadulva, visongva, egyszerre nevettek fel. A sofőr éppen csak egyenesbe hozta a kocsit, nem foglalkozhatott velük többé. S szinte ugyanabban a pillanatban némultak el. Az egymásnak okozott riadalmuk volt erősebb.

A másik ajkának érzete úgy ragadt meg az ajkukon, mint egy fájó bélyeg, mely inkább megjelöl, mint kitüntet. Oly könnyedén azért nem lehet elhárítani. Vérrel telt ágyékkal haldoklóhoz sietni és ilyen harsányan sikoltozni meg nevetni mégiscsak sok. Normális ember így nem viselkedik. Halálos zavarukban néhány másodpercre megdermedtek, jeges lett közöttük a csend.

Egy kárpitozatlan holland széken szoptatott.

Gyöngyvér mozdult előbb, lehajolt, szedegetni kezdte a gyógyszert a gumiszőnyeg bordái közül.

Jaj, nagyon szégyellem magam, mondta, nagyon szégyellem. Ne tessék rám haragudni, de én mindig valami bajt csinállok.

Ugyan, ugyan, hagyd el, válaszolta Ágnes asszony, és maga is alábukott, hogy megkeresse a szelencét, mely eltűnt az első ülés alatt. Vigyáznia kellett, nehogy az ölében heverő iratot összegyűrje a mozdulattal. Az is félő volt, hogy nagy igyekezetükben ismét egymásnak ütődnek.

Tessék csak hagyni. Jaj, nagyon szégyellem.

Nem, ugyan már.

Majd én mindent fölszedek.

Ehhez azonban Gyöngyvérnek mégiscsak le kellett húznia a kesztyűjét. A kis fehér szemcsék ügvetlenül beszorultak a fekete gumiszőnyeg bordáiba. Megtette, ám olyan érzése támadt, mintha szemérmetlenül lecupaszítaná magát egy illetéktelen személy előtt. Nem értette, miért érez ilyesmit.

S akkor, miként egy loccsanás, a hullám a zajával és a tömegével az egész sziklaüreg betölti.

Nem adná vissza a kalapomat, kérem, szól előre közben Ágnes asszony a sofőrnek.

A híd vaskorlátjának rúdjai között egy pillanatra lelátott a felkavarodott, szélverte vízre.

Kis türelmet kérek, azonnal adom, válaszolta a sofőr hűvösen és készségesen.

Az izzadságtól fénylő fiatal férfiak a minden eddiginél erősebb húzások után egyet-

len határozott mozdulattal berántották az evezőiket. Nem tudta levenni róluk a szemét. Arra kellett gondolnia, hogy akkor ők is képesek erre, vagy éppen meg is tették az asszonyaikkal éjszaka. Úgy látta, szeretett volna felsikoltani, hogy a következő pillanatban sziklának csapódnak. S mintha ezt most közelebbről látná, mint Gyöngyvér tarkóját, aki a kocsi alján kutatott a gyógyszerek után. Csattant a csónak oldala a loccsanástól. Könnyű, keskeny csónak volt, egy tisztai lélekvesztőnél azért jóval súlyosabb. Signora, fejeket lehúzni, Signore, a fejét húzza le, ordították a fiatal férfiak a fényes hangjukon, a napfénytől izzó, a korai órában édesen illatozó tenger szelíd hullámai-tól lökődve, s becsusszant a csónak a barlang szikláktól csipkézett szűk bejáratán.

Éjsötétbe, némaságba buktak. Jajgatott magában. Semmi nem választja el egymástól a világot. Fájdalmat az élvezettől nem lehet elválasztani.

Visszahúzta a kesztyűjét, s úgy, mintha ez volna a legfontosabb. Kissé előredőlt, átnyúlt az első ülés támláján, ám a sofőr még mindig nem adta vissza a kalapját.

A térdét is össze kellett szorítania, hogy ettől a rövid átsusszanástól ne érezze a hüvelyében olyan áthatóan az előző éjszakát. Fájt. Miként később, már évek múltán, mikor széttárt térdel szoptatott a kemény hollandi széken, s a hosszú, magas, négyzet-hálós ablakoson opálosan derengett át a gyöngéd téli fény. Ködön, felhőkön éppen csak átütött. De aztán a másik nő pillantása alatt mégis összezárta a térdét. Mert a szájacská cuppanásainak követelődző ritmusára fájdalmasan behúzódtott a méhe. Teje volt pedig bőven. Fenekét a székhöz kellett préselnie, ne fájjon annyira, mikor a méh szája beránt. Amit azért élvezett. A másik nő lány, elfényesedett tekintete valósággal kényeztette, szinte becézte. Ki akarta próbálni, tényleg így van-e. Amikor találkozott a tekintetük, érezte, éhes. Miközben méhének szája újra és újra berántott és fölengedett, s nem tudta volna pontosan magának sem megmondani, hogy mire számít. Józan, fényes délelőtt van, s a csecsemő a duzzadt mellén dolgozik. Arra számít-e, hogy a fasz érdesen megkeményedett fejének iszonytató tömege mégis a méhszájába érjen, vagy arra-e, hogy inkább ennek a nőnek a hatalmas szájától oldódjék szét az értelmetlen fájdalom, és soha többé ne feszítsék szét.

Házasságuk első évében, ezerkilencszázhuszonnégyben utaztak először Capri szigetére.

A Villa Filomenában szálltak meg, a sziget csöndesebb és olcsóbb oldalán, Anacapriban. A roppant sziklák peremére épített villa mintegy százméternyire lebegett antik oszlopokkal díszített teraszaival a tenger felett. És sziklákba metszett szűk, ijesztően meredek lépcsőkön ereszkedtek le azon a reggelen a tengerhez. Nem volt vége. Egyetlen szóval nem panaszkodott a lépcsőkre, bár reszketett a térde, de nem csak a félelemtől. A kis csónak úgy lebegett alattuk a mélyben a férfiakkal, miként hullámok háttára tévedt száraz babérlevél. Kapaszkodott, lépett, ellenállhatatlanul vonzotta a mélység, akárha egy másik lény lélegezne benne, akitől félni kell, mert szívesebben zuhanna le. Világoskék selyemruháját könnyű szellők tapasztották a bőrére. Ebben volt annyi élvezet, hogy visszatartsa.

S odalenn a kis csónak megemelkedett, kecsesen alábukott, az árnyékos sziklákon pedig dörögtek, döngtek a hullámok becsapódásai, fehérén felhabzott a víz.

Aki évekkal később a vastag északi ködfüggönyön átsugárzó téli fényben figyelte a szoptatást, a szállodás lánya volt Groningenben, Geerte van Groot. A különös lény, akihez kényszeresen visszatért, mert nem látta többé. Nála néhány évvel idősebb, maga is két gyermek anyja már. Valamilyen ok miatt, amiről sokáig nem beszéltek, néhány évi házasság után visszaköltözött a kicsinyekkel a szülői házba. Egy ilyen keskeny, ma-

gas, csúcsíves groningeni házban legfeljebb a tapétát cserélik, különben talán nem is változik soha semmi. Geerte van Groot a szállodához csatlakozó lakóház manzárdján, ugyanabban a szobácskában élt, ahol kislánykorában. A lakóház és a szálloda között az első emeleten ütötték át a tűzfalat.

A gyerek lassan eltelt és kifáradt. Immár nem is szívott, hanem csak nyámmogott a mellén, olykor üresen rácupogott, habár annyi szívóerőt mégis megőrizett az ajka, hogy a csecset el ne eressze. Kis teste azonban már álomba zuhant és ellazult, illetve egy rövid pillanatra még az is látszott a vonásain, hogy miként küzd meg vele. A közelítő álom vinné a tejet előle. Nem kap többet. Amit helyette ad, az ízetlen, nem ez kell, ismeretlen. Ettől aztán jól nem lakik. Arcocskája kínba torzult, lábával rúgott egy kicsit. Kis híján fölsírt. Kettőt még nagy sebesen rácupogott. Mindezt oly erőszakos feszítéssel, amivel végképp kimerítette önmagát. Akkor legyen mégis az álom. Úgy maradt a szájacskája, szélén lecsordult a tej.

Az anya egy nedves kendővel letörölte előbb a szájáról, aztán a melléről. Geerte van Groot ugyanolyan merev támlájú széken ült vele szemben.

Nem is szállodai szoba volt ez, valóságos lovagterem, amely magas, négyzethálós ablaksorával most a tompa ködbe nézett. Sem a folyócska szemközti oldalán nem lehetett látni a kastélypark fáinak csupasz koronáit, sem a másik ablaksoron a szűk, óvárosi utca házainak vörös homlokzatát. Csupán a nap csillant át a ködön, fáradtan, ezüstösen. Hűvös volt a teremben és néma csönd. A kandallóban éppen csak pislákol a tűz. Geerte szótlanul elvette tőle a gyermeket, hogy átvigye a szomszédos hálószobába.

Meg kéne bőfögtetni.

Majd a hasára fektetem.

És alaposan takarja be.

Szavaik is vattában haltak el. Nyikorgott, csaknem sírt a léptek alatt a régi padló; szabályosan visszhangzott a magas teremben, a megsötétedett gerendák alatt. Fel kellett volna állnia. Ez nem volt más, mint amolyan soron kívüli szoptatás. Már régen el kellett volna mennie. De a gyerek annyira ordított, hogy nem volt szíve nem megtenni. Most azonban a szoptatástól annyira ellazult a teste, hogy már a kötelességtudatát sem tudta többé fölébreszteni. Amikor Geerte néhány perc múlva visszatért, ugyanabban a helyzetben találta. Egyik keble csontszínű selyemblúzából sietősen kibontva; a gazdag test címere. Sötét, hosszú, szűken szabott, nehézselyem szoknyát viselt, amely valamivel a térd fölött két bőséges hólba nyílt. Kicsit öregesen, ölébe engedett kézzel ült. Súlyos, sűrű, gesztenyeszínű haját laza kontyba tűzte fel a tarkója felett, ez szoptatás közben valamelyest lebomlott. Geerte visszaereszkedett a székére, azt gondolta, hogy csak egy pillanatra, kicsit közelebb is csikorgott vele, térdük majdnem érintkezett. Nézték egymást, alig észrevehetően mosolyogtak. A mosolyuk valamelyest enyhített azon, ahogyan végigtapogatták egymást a tekintetükkel, ám minduntalan vissza is tértek egymás szeméhez, s egyre hosszabb ideig, mondhatni egyre személytelenebbül időztek benne.

Szeretnék valamit kérdezni magától, Geerte, valami nagyon bizalmasat.

Kérdezzen bátran, csak nyugodtan kérdezzen, bármit, válaszolta a másik nő csöndesen.

Ha túlságosan kényesnek találja a kérdést, akkor nem kell válaszolnia, ez természetes.

Hosszú idő óta úgy érzem, hogy maga előtt nincsenek titkaim, Ágnes. Olyan kérdés nem lehet, amire ne válaszolnék.

Napok óta szeretném megkérdezni magától, hogy a második szülése után vagy az első szülése után, a szülés után egyáltalán mikor adta oda magát először az urának.

Soha. Azt jelenti, hogy a második szülés után soha többé.

Egy ideig csönd volt.

Ilyen gyors, ilyen egyértelmű válaszra Ágnes nemigen számított. Nem, az nem lehet, hogy akkor vége legyen az életének. Geerte gyors válasza úgy hatott rá, mint egy jól irányzott kegyelemdőfés. Vége volt minden iránta táplált bizalmának. Az nem lehet, hogy soha többé. Idegenkedve, szánakozva nézte ezt az idegen nőt. Huszonnyolc éves korában mégsem fejezheti be az ember az életét. Tekintetük akaratlanul is az ellentétes irányban indult el a másikon. Egymás elől ki kellett térniük. Mintha a kötelező szemérem vezérelné ellentétesen. Vagy mégis így van; eddig ezt senki nem mondta meg neki, ám úgy látszik, így van, s akkor hiába kételkedik vagy tiltakozik ellene. El kell fogadnia. Geerte halványászürke, fehérén csíkozott háziruhát viselt fehér, magasan záródó gallérral. Úgy hatott benne, mint egy szántsándékkal unalmasan öltöztetett diáklány, aki maga sem tesz semmit annak érdekében, hogy érdekes legyen. Mégis érdekes. Tréfálkozásra való hajlamot, könnyelműségre utaló jelet nem lehetett rajta fölfedezni. Ahogyan mondja. Ha egyszer ezt mondja, akkor biztosan így van. Vastag, durván bordázott, pamutharisnyás lábát olyan szigorúan szorította össze, mintha valaki megparancsolta volna, hogy most aztán viselkedjen tisztességesen. Kijelentésétől pedig oly feszes lett a csönd, hogy ismét csak neki kellett megtörnie.

De ne menjen el, Ágnes, így nem szabad elmennie, szólt mélyen, elrekedt hangon, figyelmeztetőn, s mutatta, hogy a blúzán elég erősen átütött a tej. Mindenképpen át kell előbb öltöznie.

Mintha azt kiáltotta volna, maradj velem. Ne idegenkedj tőlem, bármit mondanék. A maguk erős akcentusával mindketten egy kicsit iskolásan beszéltek németül; Ágnes a nyitott magánhangzóival, Geerte a torkáról legördített mássalhangzóival. Most mégis az volt a határozott benyomása, hogy valamit rosszul ért, netán a másik asszony valamit helytelenül fogalmazott ezen a mindkettőjüknek idegen nyelven. Mintha egy olyan mondatot értene meg, amit nem mondtak ki, vagy egy olyan mondat hangzott volna el, aminek egészen más lehetne a jelentése.

Köszönöm, hogy szól, tudom, válaszolta kissé szégyenkezve, magam is észrevettem. Még szerencse. A melltartóm, a kombiném, a blúzaim, mindenem állandóan csupa tej, tette hozzá kicsit nevetve, kicsit bosszúsán, és mély lélegzetet vett. De ne haragudjon, engem mégiscsak érdekel, meg tudná-e nekem mondani, hogy miért nem engedte magához soha többé. Ne haragudjon, hogy ilyesmit kérdezek, bizonyára érti, hogy magam miatt vagyok erre ilyen kíváncsi.

Ami viszont úgy hatott, mint egy szükségtelenül merész vallomás.

Akárha Geerte nem értette volna eddig is, hogy miért kérdezi. Tulajdonképpen kényszeríteni akarta a másik asszonyt, hogy így, csak beszéljen, mindent mondjon el. Ne fogja vissza szemérem. Érezte, nagyon idegen területre lép, megsérti az összes illemszabályt. Erre vágyott. Segítette, hogy nem az anyanyelvén kell megszólalnia, mert az idegen nyelven messzibbre mehetett, mint a sajátján. S Geerte forgatta is kicsit a fejét, mint aki hajlik rá, készségesen mondaná, hiszen nyíltságának szintén önös célja van. De gondolkodik, szóra nyitja száját, mint aki a következő pillanatban a megfelelő szóra tényleg rátalál, de aztán csak arra bólintott, amit magában gondolt.

Küszködött. Nem merte vagy nem tudta kimondani.

Ágnes szemében csaknem mulatságos volt ennyi komolyság, még ha értette is. Csö-

könyösen ragaszkodik hozzá, hogy ne legyen hamis, vagy ne legyen támadható. Valamelyest a súlyos szemhéját is leengedte a szemére, hatalmas ajka többször megreszketett. Gondolkodott, mérlegelt, s ez annyira szép volt, látni engedte, hogy nagyon mélyre kell visszanyúlnia a válaszáért. Látszott, közben többször fölsérti önmagát. Miközben gondolkodott, mérlegelt, Ágnes pedig élvezettel várt a válaszára, hiszen minden alkalommal, bármiről beszéltek, a lelke mélyéig megrendítette ennek a kivételesen megszerkesztett fehér arcnak a komolysága és a nyíltsága; szórakozottan tovább gombolta a blúzát, hogy a másik mellét is kiszabadíthassa végre, amelyből tényleg erősen szivárgott a tej. A blúz alatt nem melltartót, hanem egy szoros, fehér ingvállat viselt, amelynek előzőleg éppen csak a felső gombjait nyitotta meg, hogy az egyik mellét sietősen kiemelje, és a gyerek végre hallgasson el. Amikor végzett a blúzzal, ezt is tovább kellett gombolnia.

Szeretném, igazán szívesen elmondanám. Mégsem biztos, hogy el tudom mondani, válaszolta egy idő után Geerte vontatottan, s miközben beszélt, tekintete szinte szórakozottan rögzült Ágnes idegesen babráló gyűrűs ujjain, amelyek a kicsiny, sűrűn egymás alá varrott gombocskákat keresték. Az ingváll annyira feszes volt, hogy a gombok erős cérnával bevarrt töve szabályosan kifeszített minden gomblyukat. Ez olyan hatást keltett, mintha a gazdag és erős test a következő pillanatban a finom anyagot megrepesztené, és a gombokat lepattintaná. Azért is nehéz beszélni az ilyesmiről, mert egyáltalán nem tudom, nem tudhatom, hogy maga például miként van vele, Ágnes. Vagy bárki más. Azt hiszem, erről sehol nem nagyon beszélnek az emberek. Olyan egyszerű dolognak tartják, amivel nem érdemes foglalkozni. Meglehet, igazuk is van. Én sem tudom. A nő megfog egy férfitől, szül, és kész. Ezzel el van intézve. Akkor meg szoptat. De én soha nem így voltam vele, nekem legalábbis nem volt semmi ennyire egyszerű, s ezért aztán senkinek nem is tudtam elmondani. Az anyámnak sem. Neki aztán végképp nem. Az anyám olyan asszony, nekem elhiheti, Ágnes, aki mindent, de mindent az egyetlen fiának ad, a lányaitól mindent megtagad. Legszívesebben a számból venné ki az ételt.

Az anyámnak én sem, szólt közbe Ágnes szenvedélyesen, egyetlen szót sem, soha. Képzeld el, az én anyám még azt sem árulta el, hogy ide figyelj, vérezni fogsz, kislányom. Az anyja ellen táplált mély indulat azonban olyan gyorsan hunyt ki benne, ahogyan feltámadt. Szenvédélye inkább arra vonatkozott, hogy mennyire érti, milyen figyelemmel kíséri Geertét ebben a kényes kérdésben. Nemcsak azonosulni akar, hanem azonos vele. Nem, ez tényleg nem olyan egyszerű, tette hozzá kissé zavartan. És gyorsan el is hallgatott, mert nem akarta volna hazugságon érnei önmagát. Elhallgatott, hiszen eddig ő sem gondolta volna soha, hogy ez ne lenne egyszerű. Helyesebben éppen azt nem értette, hogy miért nem olyan egyszerű, amilyennek lennie kéne.

Az ember valahogy úgy érzi, legalábbis én folyamatosan úgy éreztem, hogy nem tudok többé a gyerekeimtől elszakadni, folytatta Geerte. Meg nem is szeretném egyedül a férjemet okolni. Két ember viszonya épp eléggé kényes dolog, hát még háromé, aztán négyé. Bár meg kell hagyni, hogy elég értetlenül viselkedett, egyszerűen már az első után durva lett. Addig is durva volt, de nem vettem észre, hogy milyen durva egy ember. Nem figyel. Ezt az érzésemet, hogy hiába maradunk magunkra, én nem egyedül vagyok, mint ő, ezt le akarta győzni. Mintha azt akarná, hogy megint ketten legyünk. Azóta is szégyenkezem vagy helyette szégyellem. De biztosan az a lényege, hogy az ember nem tud elszakadni a gyerekeitől, egyetlen másodpercre sem tud elszakadni tőle, mert nem külön test. Vagy saját magától nem tud elszakadni, és az egész nem

más, mint a rettenetes, állatias önzése. Nem tud adni magából, illetve amit adna, az csak a gyerekeit illetné meg.

Lehet, nem szabad ilyesmit mondani, de én talán nem vagyok elég jó anya, mert őszintén szólva nem érzek semmi ilyesmit.

Nem érez.

Higgye el, hogy nem. És velem igazán nem durva a férjem, türelmes, figyelmes, óvatos. Inkább csak az örömét fejezi ki, simogat, becézget, kényeztetne, érzem, tudom, hogy nem csak magára gondol, hogy most megint ugyanúgy legyen neki. Néha egészen megható. Egyszer még sírtunk is együtt. De mégsem, nem.

Akkor biztosan valami más.

Valami más.

Nem tudom.

Olyan, mintha már nem tudom, mióta, szét lennék hasítva, szakítva, olyan, mintha szét lennék dúlva, kaszabolva. És akkor hogyan kívánhatnám magamtól, hogy csak megint jönné belém, mint régen. Nem, ezt nem. Nem vagyok egészben. Jó, először azt gondolja az ember, hogy a berepedt gát miatt van így. Amikor a kislányt szültem, akkor talán nem is repedt be ennyire, mint a kisfiúval, vagy gyorsabban hegedt be. Vagy nem tudom, igazán nem tudom, azért kérdezem magától, mert igazán nem tudom, mi történik, és lassan már félek. Őszintén szólva ez a szoptatás is milyen. Ne haragudjon, hogy ilyesmiről beszélek. Most a kisfiúnál nem fáj már annyira, vagy tudtam, hogy mi vár rám, és ezért nem fáj annyira. De azóta fel van dúlva az egész testem, az egész szervezetem, mindenem, és hiába igyekszem, nem múlik el. Mindenem. Lehet, hogy csak türelmetlen vagyok, de nem tudom, mihez képest kéne türelmesnek lennem vele vagy magammal vagy kivel. És látja, szabályosan szétfolyok. Jó, majd elmúlik, de néha annyira undorít. Ezt kell eltűrjem minden alkalommal. Az egyikből szoptatok, mondta kis nevetéssel, és megemelte a mellét, közben a másiktól csorog. És akkor még amiről nem is beszél az ember. Hogy mit kell közben kiállnia. Igen, szét vagyok dúlva, és azt sem akarom érezni többé, hogy ez jó. Ez jó. Ez nagyon, nagyon jó, kiáltotta.

Erőt kellett magán vennie.

Nem érzett olyat, ezt szeretném megkérdezni, mintha a saját testéből lökték volna ki, hogy nem tud visszatalálni a régihez, mert közben minden megváltozott. Ettől félek, reszketek, hogy akkor hol vagyok én. Vagy ki vagyok én. Ezt szeretném megkérdezni, így érzi-e.

Nem, én nem éreztem soha ilyesmit, válaszolta Geerte szárazon. Valószínűleg mindenki másként van vele.

Biztosan nem is hízott el annyira, mint én.

Nem, én egyáltalán nem híztam el. Magam is csodálkoztam, hogy ezekből a kicsi mellekből rendszeresen szoptatni tudok, és nagyon elégedett a gyermekem.

Mert jó anya. És nem olyan szerencsétlen a testével, mint amilyen én vagyok.

Geerte nem válaszolt, mert sértőnek és igazságtalannak érezte ezt a mondatot. Miként lehetne valaki szerencsétlen, ha egyszer ilyen gazdag teste van. Éppen az volt a nehéz, hogy a tekintetét nem tudta elszakítani, mert nem tudott vele betelni. Egyetlen könnyű csuklómozdulattal jelezte, hogy a blúzt meg az ingecskét szívesen elviszi, azonnal vinné a mosásba. Meg lenne mentve. Ehhez Ágnesnek föl kellett volna állnia, mert a szoknyája szűk, egész derekát szélesen átfogó korcából nem tudta ültében kirángatni sem a blúzt, sem az ingecskét. E pillanatban már tudta, hogy úgy csinál, mint-

ha ezért állna föl, holott nem ezért tette. A felindultságtól kissé reszketett a térde, s bár azt is tudta jól, mi ez a fölindulás, nem hitte el magának. Akárha egyetlen személytelen szenvedélye volna, s most ennek csupán egy másik, ismeretlen ábrázata. Hiszen nem arról beszélt-e a másik asszonynak, hogy e fizikai felindulás hiánya miatt nem tudja magát a férjének adni, nem érzi, még csak azt sem érzi, hogy meg kéne mutatnia magát, nem érti, miért nem érzi, most meg ebben a másik formájában mégis ijesztően és hatalmasan megjelent. A térdénél fogva rázta, s nem lehetett volna megmondani, hogy az öröm-e vagy a félelem. Geerte is fölállt, akárha mindenben készségesen követné, csak hogy Ágnes el ne késsen a villásreggeliről, mely minden hónapban a városka társasági életének egyik fontos eseménye volt. Legalábbis e pillanatban ezt gondolta a saját igyekvéséről, hiszen ő maga még görcsösebben rejtőzködött. Súlyos ajkán ugyanakkor megjelent egy halovány mosoly, terjedt, s ez mintha az ellenkezőjét jelentené. Megvetést. Vagy valami olyasmit, ami egyáltalán nem tetszik neki Ágnes viselkedésében. Elutasítja. Talán ezt az egész idétlen reszketést, amit Ágnes a testében érez, és most már látható. Mit érdekel engem, hogy látható vagy nem látható, mondta ugyanakkor Ágnes magában, mert határozott dühöt érzett Geerte van Groot iránt, aki most ilyen egyszerűen elhagyná őt a megvető mosolyával.

Végül is nem mondott nekem semmit, Geerte. Üres szavakat kaptam magától. Szépen kikerülte minden kérdésemet, mondta teli szájjal ránevetve. Szemérmetlen és csábító volt a nevetése, mert az ajkával szinte áttört a szemérmes reszketésen, holott az ajka is belereszketett. Geerte legszívesebben lekevert volna neki egy jó nagy pofont. Amikor a szájban nedvesen fölcillannak a fogak, az a harapás előlege. Nyújtotta a blúzát, aztán gyorsan kibújt az ingvállából is. Inkább én beszéltem, mondta, mindig túl sokat beszélek, s most aztán itt állok maga előtt teljesen tudatlanul.

A másik nő komolyságát azonban nem tudta ezzel a könnyelmű kacérkodással megrendíteni.

Geerte van Groot átvette a blúzt, elvette az ingvállat, gondosan egymásba hajtogatta őket, majd úgy emelte maga elé az enyhén kikeményített batisztot és a síkos selymet, s különös, lapos orrát oly puhán és figyelmesen tüntette el benne, mintha keresné az illatát. Vagy megcsókolná a nedves foltokat, melyeket a szivárgó tej hagyott. Elkeveredtek egymással az illatok, de tényleg a tej zsíros illata volt, aminek vonzását nem tudta elhárítani.

Nemcsak az volt világos, hogy mit keres, hanem az sem maradt homályban, hogy ezzel milyen határon lépnek át.

Mit művel, Geerte, az istenért, nyögte Ágnes egyszerre szemrehányón, könnyörögve, szemérmében mélyen sértve, mit csinál, ne tegyen ilyesmit, holott egész teste borzongató hűvösével és melegével helyeselte. Megütközés, könnyörgés és szemrehányás ugyanabból az élvezetből sugárzott. Valójában átszakadt egy másik világba, s ehhez az eseményhez képest igazán csak halvány jelét adta annak, hogy miközben minden reccseg és ropog és felszakad, miként sikoltozik magában. Nyöszörgések szakadtak föl belőle. Fűrészként akad meg így a göcsörtös fában. Menekült volna, tiltakozott, ne történhesen meg, ami bekövetkezik, és teljesen önkéntelenül a melle elé rántotta a karját.

Geerte az ajkához emelt fehérneműkből nézett föl rá, tulajdonképpen meglepően. Sápadtabbnak látszott, mint bármikor. Világítóan fehér, fényesen domború homloka körül ragyogtak, lángoltak az elszabadult és szerteszét göndörödő hajszálai. Valamiként eldurvult az arca, követelődző lett, támadó, komor. S amikor fölemelte a fejét, s a melléből lökve föl a hangokat beszélni kezdett, vonásai között a gonoszság is

megjelent; gyűlölet, nyers rettenet, a bosszú mélységes óhaja, amitől Ágnesnek nem csupán el kellett volna fordulnia, hanem hanyatt-homlok menekülni.

Annyira szeretnék segíteni magának, el nem mondhatom, nyögdécselte. Annyira nem szeretnék, nem akarok ártani magának, semmiben. De a testemen kívül nincs semmim, semmim, higgye el. Mivel segíthetnék. Én is oly keveset, semmit nem tudok. Aztán a saját nyelvén szinte felordított. Jaj, semmit, semmit. Mégis nagyon fegyelmezett maradt ez az ordítás.

Immár nem a németalföldi festészet csöndes bensőségességét látta viszont az arcán. Csönd lett közöttük.

Látta, hogy ez a nő tulajdonképpen bűnöző. Mintha a gyöngédségnek és a szelídségnek, amelyet magára kényszerít, lenne egy másik, eleddig ismeretlen oldala. Ez a nő mindenre képes. Kétségbeesett kiáltása a ház néma csöndjében mégis megrekedt. A harmincéves háború borzalmait látta viszont az arcvonásain. Ahhoz, hogy visszafogja, elriassza, ne engedje közel magához, még amíg lehet, másfelé terelje az eseményeket, nagyon gyorsan föl kellett volna öltöznie. Késő. Lovak trappoltak vele a jászhantai szilfasorban. Minden fel van rajzolja, meg van írva előre. Nincs mit tenned ellene. És nem is volt kéznél semmiféle holmija. Akárha fázna, lúdbőrözött a karja, a válla, mellbimbója összerándult, és egyre erősebben reszketett. Miért nem vettem észre, hogy ennyire éhes. Én is mennyire kiéhezett vagyok. Nem, nem volt semmi a közelében, amit magára kaphatott. Nagy, hűvös térben áll, sehol semmi segítség. Nem volt isten, akihez fohászkozhatott volna. Bár az is némi segítséget jelentett, hogy egyetlen szempillantásnyi időre kívülről látta meg önmagát, amint egy igazán nevetséges helyzetbe keveredve áll ebben az idegen, hűvös, takarékosan berendezett teremben. S hirtelen hallja, hogy a szomszédos szobában a gyermeke halkán és elégedetten gögicsél. Az egyetlen tárgy a nedves kendő volt, amit elérhetett. Az asztalka szélén hevert egy díztelen ezüsttálca vetve. Lehajolt érte. Mint aki jobb híján ezzel a mozdulattal takarja el magát. S a remény, hogy a jelenetből még valamiként kiléphet, rögtön erőt adott. Mintha a szomszédos szobából valami láthatatlan csáp nyúlna át, titkos köldökzsinór kötné, s akkor mégiscsak igaz, amit Geerte állít, s amit ő eddig soha nem érzett. A gyermeke tényleg magához köti, és vissza fogja tartani.

Azt hiszem, mondta erre nyögdécselve és dadogva, mert valami kis erőre kapott, az lenne a legjobb, azt hiszem, ha ezt a teli mellemet előbb lefejné. Ám közben maga is hallhatta a saját hangján, hogy nem ura többé semminek, sőt, már a gögicsélés sem köti. A gyereke nem fogja visszatartani. S ha így van, ha ennyire elárul mindenkit és mindent, akkor inkább ne is lásson, a szemét lehunyta.

De nem tudta föladni, nem tudott beletörődni, hogy nincs visszaút. Amikor ismét megszólalt, akkor inkább egy engedetlen cselédnek szánt kellemetlen hang hagyta el a torkát.

Geerte, kérem, nem hozná át a pumpát a másik szobából.

Kezük a nedves kendőn találkozott, és a váratlan lökéstől megzörrent a tálca.

Geerte az összehajtott fehérneműt helyezte volna rá, mert egyszerűen és mielőbb fel akarta szabadítani a kezét és a karját.

Mindkét karját Ágnes csípőjére kulcsolta, bár nem húzta azonnal magához. Duzdadt ajka, mely különben is oly furcsán és idegenen hatott a fehér arcban, reszketett.

Ugyan, engedjen el, fuldokolta Ágnes erőtlenül.

Tiltakozása nem hatott volna olyan nevetségesen, ha egy férfi erőszakoskodik vele. Ám nő volt a másik, s ettől végképp úgy érezte, nincs hová menekülnie. Nincs eszköze. Geerte közeledő ajka láttán gyorsan elfordította a fejét, nehogy a száját érhesse el.

Akárha azt mondaná magának, ezt azért mégsem. Ami azt jelentené, hogy bármi mást. Valami tényleg átszakadt és megnyílt. Olyan szűk térben állt, ahol nem volt hová hátrálni. A gyerek gögicsélt, s talán nem egészen ártatlanul. Az elemi erejű tiltakozástól még megfeszült, ám abban a pillanatban, mikor Geerte ajka a pofacsont alatt könnyedén a bőréhez ért, azonnal el is ernyed a teste. Tiltakozásának nem maradt külső jele. Holott nem az ajak érintése oldotta fel, az csupán a lázas borzongását váltotta át fázós forróságra és vissza, hanem az egymásnak feszülő, a ruhák szövetén átlyktető szeméremcsontjuk kölcsönös érzékelése tette meg a magáét. Bár azt, amit belső érzékelésnek vagy józan gondolkodásnak nevezhetünk, nem zavarhatta meg.

Úgy gondolta, hogy tisztábban lát, mint bármikor.

Távolról hallotta a gögicsélést, a lovak patáinak tompa dobogását a fasorban, a koci repítette a fények és árnyékok között. Az egyik domborulat úgy érezkelhette a másikat, mintha a saját lyktetésében dobogna a másiké, s ezért érezkelhették mindketten úgy, hogy a másik test a ruhákon át dobog. A jászantai föld sötét, súlyos homok, a tavaszi esőktől összeáll, a nyári forróság megtömöríti. Még szerencse, gondolta magában, hogy a józan eszem azért nem veszítem el. Valamiféle mentséget talált ebben a józanságban. Talán Geerte szívét, a sajátját hallotta a lovak homokba vágódó patáinak dobbanásaként. Először érzékelték egymást úgy, hogy nem tudták elválasztani egymástól az érzékelésüket. Mintha távolabbról figyelné, mégsem merészelné átélni a saját észleléseit, miközben a másik lény immár nem látna ki önmagából. Ennyi közöttük a különbség. Vagy mintha a másik nőt nem ő érzékelné magában, hanem a férje, akire állandóan s egyáltalán nem alaptalanul féltékenykedett. Mintha a másik asszony szeméremcsontján a magáét kéne ugyan megéreznie, mégsem ő, hanem a férfi feszülne rá.

Végre érzi, hogy mit érez, s helyette élne át a saját kívánságait. Ijedelmében a nevén szólította, István, mintha hívná, segítsen. Arra az egyetlen férfira cserélte át önmagát, akit a saját testén át megismert és akitől megszülte a két gyermekét. Ami rögtön meg is nyugtatta afelől, hogy szereti. Szeretem, szeretem, őt szeretem mégis, történjen bármi más. Valójában nem a nőt szereti, akit átkarol, s még erőszakosabban, mint ahogyan a nő karolná. Ez csak amolyan epizód lesz az életében, amit nem kell komolyan vennie. Bár nem vette észre, hogy egyáltalán mikor is karolta magához. S ha ez így van, akkor a tudata ugyan tisztán működik, ám a saját szándékait mégsem láthatja át. És akkor valaki más is jelen van benne.

Geerte volt az erősebb, avagy mélyebben, biztonságosabban irányították az érzékei. Csaknem durva. A két egymásnak feszülő szeméremcsontnak nem sikerült megnyugtató egyezsége jutnia. Ágnes nem tudta, akarhat-e bármit, amit ez a másik ne akarna benne. A mentségek keresése, a kételyek teljesen lefoglalták a tudatát, amitől ugyanakkor nem volt kisebb az élvezet. Legfeljebb alattomosabban élvezte a másikat, mint ahogyan a másik élvezte őt.

Geertének határozott célja volt. Fantasztikus kép lebegett előtte, ezt követte. Akárha élő anyagot óhajtana beszuszakolni egy foszlékony látomásba.

Ágnes nekifeszült, Geerte viszont inkább ellene.

S hogy valamit akar, ezt érezte Ágnes. Amitől benne is föltámadt egy határozott képzet, ami elég gyorsan mosott alá mindenféle mást. Pedig a gyerek még mindig egyetlen és figyelmeztetőn gögicsélt. Csupán e zsírocskával kipárnázott domborulat maradt, a puha szőrzete, amint alágördülnek egymáson. Valójában a csók hiányzott ahhoz, hogy megtörténhessen; az ajkak érintkezése, az egymása nyíló úrök telt íze és érzete, s ez a hiány jelent meg képként. Pontosán az, amit az imént indokolatlanul

megtagadott magától. Nem, semmit nem szabad megtagadnia. Kinyílni. Két egymásba fordult, fodrosan egymásba tapadó izmos csiga. Már régen úgy képzelte, hogy Geertének égőn vörös a fanszörzete. Ha legördülne, akkor kinyílnának, egymásba simulhatnának a szeméremajkaik. A képzelete egymásba nyitotta és mosta a vízszintest és a függőlegest, ajkakát, csókot, szeméremajkakat. Láta, amint megnyílik az érintéstől, s a magáét látta belenyílni. Érezte. Sehová nem gördülhetett. Mert Geerte ajka durván indult neki az ellenszegüléstől megfeszült nyakának; csiga, tapadt, fénylő hárttyát hagyott a parkban sötétlő bordás fatörzseken, s ezzel egy időben visszataszította őt arra a székre, ahol az imént még szoptatott. A kettős súly alatt a szék megingott, kicsit hintázott alattuk a hátsó lábain.

Geerte valamennyire tartotta, ő pedig jobb híján Geertébe kapaszkodott, feszítette a lábát, hogy ne dőljenek föl.

Legszívesebben felnevetett volna.

Aztán egyetlen villanásra meglátta maga fölött Geerte ijesztőn szétdúlt ábrázatát, a kikerekedett ajkát, az elborult tekintetét, az örült, vöröslőn szétsugárzó hajfürtjeit, s tudatán még oly sok dolog átfutott. Hogy akkor ez háború; a rettenetes járványok, a tűzvészek forgószele. Akkor most valamit mondani fog, most, s hogy ilyenkor vajon minden nő ilyen ronda-e, éppen úgy, mint a férfiak; amikor tulajdonképpen már feldőlt velük a szék. És lezuhantak.

S nemcsak a hátára esett, a támla kicsit előbb koppant, mint a feje, ami miatt aztán nem is verte be, hanem egymást átkarolva zuhantak ki a székből. Ez viszont inkább Geerte ügyeskedése volt. A lábukkal egymásba akadtan hengeredtek az oldalukra a szőnyegen. A felfordult szék úgy maradt. Mintha hosszan futottak volna egymás mellett, lihegtek.

Nem ütötte meg magát, kérdezte Geerte, drágám, s az ijedelemtől, hogy a másiknak fájdalmat okozhatott, visszaválozott az arca, kitisztultak a vonásai.

De mennyire nevetséges volt az egész. Utoljára kislánykorában dulakodott, akkor is mindig fiúkkal. Egymást átkarolva, egymásba kapaszkodva heverték a padló hűvösén. És milyen szép. Mintha idegen emberekkel történe, akiknek éreznék a melegét.

Nem, nem ütöttem meg magam, válaszolta, mintegy szavakat lehelve a másik asszony lélegzetébe. De valamit éppen mondani akart volna nekem, Geerte. Meghalok, kiáltotta fojtott hangon, szenvedélyesen, meghalok a kíváncsiságtól, ha nem mondja meg.

Geerte a meglepettségtől visszafogta a lélegzetét. Honnan tudhatja, gondolta, hogy egyáltalán akarok neki valamit mondani. Aztán az egész következő mondattal együtt, a szégyentől, a fájdalomtól elrekedten, kilökte magából.

Azt akartam mondani, hogy éhes vagyok, azt akartam mondani, hogy kiéheztem, Ágnes. Szomjas vagyok. És eszemben sincs áthozni az ostoba pumpáját a másik szobából. Ezt akartam mondani.

Erre aztán némán, talán teljesen önkéntelenül nevettek, ami úgy hatott, mint valami egymást nagyon is értő hunyorgatás; kijózanítóan hatott.

Ágnes kibontakozott az ölelésből, lassan felült, közben el nem eresztették egymás tekintetét. Geerte, hogy ne legyen annyira egyedül, ne hagyják el újra, hirtelen mégis utánanyúlt.

Végre megértette, s ez halálos nyugalommal töltötte el Ágnest.

Hatalmasnak érezte önmagát, erősnek, kék erekkel átszótt, nagyra duzzadt keblével uralta, táplálni tudta volna az egész éhező emberiséget, de súlya nem volt többé. Alig észlelhető kis mozdulatokat tettek. Még ha magukban a másikkal szóltak is, et-

től kezdve magukban, magukhoz beszéltek, s felettébb furcsa, egymással egyáltalán nem összefüggésben álló, a helyzethez kevésbé illő dolgokat. Ágnes azt mondta magában, meg kell nézmem az évszámokat. S oly erős volt benne a késztetés arra, hogy vegye a kabátját, menjen, a könyvtárban lapozzon utána, és mindezt oly természetesnek is érezte, hogy Geerte szintén fölült ijedtében; valamit megérezett belőle. Bár tévedett, amikor úgy értelmezte, akárha durván elutasítanák.

Egyszerre engedték el egymás kezét és tekintetét.

S amint legördültek a hídról, a bazaltból metszett domború kockakövek szabályosan rázni kezdték, dobálták a különben is mereven rugózott súlyos kocsit a szétdúlt és sáros Margit körúton. Rögtön adom, doktor asszony, egy pillanat türelmet még kérek, mondta a sofőr kellőképpen hangosan, szinte kiáltva. Ezen a nyomorult szakaszon juszak át. Különben is szeretnék valamit kérdezni a doktor asszonytól, ha megengedi.

E pillanatban nem is értette egészen, hogy a sofőr honnan a csudából szedi ezt a buta doktor asszonyt, meg egyáltalán mit akar tőle. Nem szerette, s igazán nem is tudott hozzászokni, hogy a személyzet önállósodik. Honnan tudhatja, hogy ő doktorált, ha egyszer a doktorátusát soha életében nem viselte.

Egészen a Török utcáig nyitva állt előttük az úttest. Gázvezetéket cseréltek, habár most a hosszú, beázott árokban senki nem dolgozott.

Geerte van Groot óriási, húsos, erősen bordázott ajka felett volt egy határozott élű függőleges forradás, mely széles cimpájú, nyomottan lapos orrának barlangjában tűnt el. Úgynevezett nyúlshájjal jött a világra; *labium leporinum* a rendellenesség latin neve. Ez abban az időben, amikor megszületett, a tizenkilencedik század utolsó éveiben, közel sem volt veszélytelen. A nyúlajkú csecsemő szopni nem tud, mert arcnyúlványai szét vannak hasadva. A felső ajak egy középső és két oldalsó, az alsó ajak pedig két oldalsó arcnyúlvány egyesülésétől nyeri az alakját, s ennek az egyesülésnek a rendellenessége a nyúlsháj. Leginkább a felső ajkon jelentkezik, s ha egyesülése tökéletlen, akkor húsa egész szélességében áthatad. A nyúlajkú csecsemőt ráadásul nem lehet azonnal megműteni, mert valamennyire meg kell erősödnie, a mesterséges táplálás viszont egyáltalán nem volt egyszerű, könnyen megfertőzték a csecsemőket a táplálásukhoz használatos eszközök. Kialakult egy ördögi kör. A fertőzés miatt meg kellett szakítani a mesterséges táplálásukat, akkor azonban a kiszáradás fenyegette őket. Geerte háromhetes volt, amikor végre sikerült megműteni, és nem sokat adtak volna érte, hogy a seb gyógyulásának kritikus szakaszát átvészeli. Az alaposan begyulladt, gennyedző hasíték széleit óvatosan kimetszik, három öltéssel sikerült összevarrniok. Tulajdonképpen sebészi mestermunka volt a szája, de a húsból hiányozni fog az ajak felső peremének hármas osztása, az arcnyúlványok egyesülésének e természetes nyoma. És most nem is volt az ajka összezárva egészen, ami miatt különösen kereknek hatott. Ami egyszerre volt megkapó és elidegenítő, miként minden olyan sérülés, mely a testi épséget érinti vagy akár csak emlékeztet ennek a veszélyére.

Úgy látszik, gondolta Ágnes asszony, hogy mindig ilyen vastag szájúakkal hozott össze a sorsom.

A haldoklónak is óriási ajka volt.

Már megbocsásson, kiáltott ugyanakkor a sofőrnek előre, mert a zötykölődés oly erős hangot adott, hogy különben nem hallhatták volna egymást, honnan veszi, kérem, hogy én bármiféle doktor volnék. Nem értem, mire céloz ezzel egyáltalán.

A férfi anélkül, hogy visszafordult volna, fennhangon hátraszólt.

Többször vittem a professzor urat az Egyetemre, az Akadémiára. Vittem a Pártköz-

pontba. Együtt is tetszettek utazni velem, amire biztos nem tetszik emlékezni, mert este volt. Tavaly télen az Erkel Színházba tetszettek menni egy Aidára, mikor hirtelen akkora hó esett. Még előtte egyszer a Parlamentbe, amikor a professzor úr, ugye, Vörös Zászló-rendet kapott. Tetszik látni, hogy mindenre pontosan emlékezem, ezt tessék elhinni.

Nagyon derék, ez igazán nagyon kedves magától, válaszolta Ágnes asszony kissé türelmetlenül, de még mindig nem értem, miként következik ebből, hogy én bármiféle doktor volnék. Micsoda tréfa ez.

Tessék ide figyelni, magyarázta a sofőr nevetve, s egy pillanatra kedélyesen hátrafordult. A dolog igen egyszerű. Hallottam, miről tetszenek a professzor úrral beszélni. Már tessék nekem megbocsátani, ilyesmihez tényleg nem ért bárki, kell hozzá legalább egy doktorátus.

Legalábbis soha nem használom a doktorátusom.

Az én szakmám meg pont olyan, ez a lényege, nem kell ahhoz mindent megértenem, hogy tudjam, kit viszek. Tessék nekem elhinni, az embernek van füle rá.

El nem képzelhette, hogy miről beszéltek. Bizalmas jellegű témáról biztosan nem, hiszen ilyesméről nem volt szokásuk egy taxiban szót váltani.

S miközben ujjai közé fogta, kissé megemelte bal mellének duzzadt bimbóját, látta, tényleg bőségesen szívárog a tej belőle, legszívesebben fennhangon megkérdezte volna a sofőrtől, hogy mégis miről. De nem akart ilyen közel kerülni hozzá. Egy ávoshoz, aki talán nyilas, de most aztán megérezte, hogy egyik feltételezése sem lehet helyes. Ez a férfi valamivel megtéveszti őt.

Geerte ugyanakkor valamennyire lebecsültette a pilláit, de nem egészen, s ettől kezdve a kétféle emlékezés egymás mellett futhatott.

Látást és érzékelést olykor szerencsésebb egymástól elválasztani. Geerte mégis kilestett a pillái alól, lássa a bimbó dudoros, alvadt lila udvarát, mikor vonzására bízta az érzékeit. Még csak nem is gondolt rá, hogy meg kéne tagadnia magától vagy erre lenne bármiféle erkölcsi indoka. Meg fogja találni, csak vezesse. Ágnes pedig csodálta Geerte vastag és lusta szemhéját, a vörös pilláit, melyeknek töve átláthatóan szőke volt. Miként arcának, úgy látszik, a tizenhetedik századi holland festészetnek szintén vannak fedettebb vonásai. Ez a közös titkuk. Eddig talán senki nem vette szemügyre, nem értelmezte. A családiasságában, az otthonosságában, az utánozhatatlan gyöngédségében, a mindenre kiterjedő figyelmében és a finomságában húzódik meg a harmincéves háború az összes iszonyával. Olyan, mint egy jótékony drapéria, mindazt elrejtí az emberi természetből, amit beavatatlannak soha többé nem szabad látniuk. Vagy miként egy ránc, gondolta hirtelen, korom lepte barázda, mely égő fájdmakról tanúskodik. Utána kéne nézni az évszámoknak, vajon így van-e.

Geerte arcát, csontos és száraz alakját eddig is úgy méregette, mintha nem egyetlen festő, hanem egy egész festészeti hagyomány élő modelljére lelt volna rá ebben az idegen városban. Mint ahogy elég volt a magas, négyzetablakos ablakhoz lépnie, máris láthatta, milyen mélységek és magasságok léptékére tanította a levegő állaga a németalföldi festőket. Most ellenben éppen fordítva állt a dolog. Élő ember arcán vette észre, hogy mit rejtettek el egy egész nagyszerű korszak festészetében. S amennyiben az évszámok is igazolnák a feltevéseit, akkor mindennek megváltoznának a hangsúlyai. Ez meg olyan volt, mint egy nyugtalanító érzés, lebeg, valami az ember nyelvére kívánkozik belőle, bár nincs megfogalmazva még, eltűnik, itt van, el nem érheti.

Aztán persze sok mindent megértettem ebből is, gondolta keserűen, mulatva egy-

kori naiv önmagán, ezen az egész ártatlanságot tettető, brutális, háború előtti világon, mely szigorú szokásokba és illemszabályokba kapaszkodott. Miközben azon töprengett, hogy miről is beszélgethettek azon a havas estén, vajon miről, s megkérdezze-e a børsapkás sofőrt, aki biztosan nem ávós, talán mégis nyilas, ám mindenképpen túl beszédes. A személyzet ne legyen beszédes.

Mégis nyilas, most már biztos volt ebben, egy nyilas, aki később az ávó szolgálatába állt.

Geerte két erős, feszes karja ismét a derekát ölelte át. Jobb, ha nem elegyedik vele beszélgetésbe.

Nézte és nézte ezt az emléket, figyelte a húsos ajkat, amint a mellbimbót magába zárja, kiveszi az ujjai közül. El is engedte, vigye.

Mintha nem élvezet, hanem nemes cselekedet lenne a sérült ajak szomjúságát csillapítani. A táplálás gesztusa új értelmet kapott a kézben. Egyik kezének kimeresztett ujjait Geerte feje alá, a gyapjasan vöröslő és szőkélő hajába mélyesztette, a másikat pedig, amennyire ez a merev szövésű, csíkos vászonruha egyáltalán megengedte, kissé ügyetlenül, kissé szemérmesen Geerte combja közé túrta be. Egy ideig mégis úgy akarta érezni, mint aki semmit nem érez. A gondolkodással térítette el az érzékeit, illetve látszólag mással foglalkozott, mint amit közvetlenül érzékelt. De hiszen éppen azon gondolkodott, hogy miként képes egy korszak festészete eltéríteni önmagát az áltelt rettenettől.

S ezért aztán talán percek is elteltek, míg hangosan föl nem nyögött.

Oly erősen gondolkodott mindezen, hogy Gyöngyvér tarkóját sem látta már, nem vette észre, hogy mikor is szedte össze a gyógyszerét a kocsi bordás gumiszőnyegéről, s mikor húzódott vissza az ülésre. Rettenetesen fájtt ebbe a régi élvezetbe alámerülnie. Akárha szemrehányást tenne magának, miért is szakította el magát Geertétől erőszakosan és könnyelműen. S hiába múltak el az évek, az emlék nem halványodott. Ott kellett volna maradnia. Ha nem Groningenben, akkor Venlóban. Akkor talán a kislánya élne még. Miért nem tud az ember egy pillanatban megmaradni.

Miért kell mindig elmennie.

Vagy miért nem tudja, hogy melyik pillanatban kéne megmaradnia s onnan a haláláig nem menni el.

Meg, tetszik tudni, kiáltotta hátra a sofőr vidáman, a fiamtól sok mindent tudok. Ezt is elárulhatom. Kedves tanítványa volt a professzor úrnak. Sokszor járt a lakásukon.

Vagy úgy, válaszolta Ágnes asszony, aki nem volt nagy véleményvel a férje kedves tanítványairól, s inkább azokat a tanítványokat találta érdekeseeknek, akik láthatóan idegenkedtek a professzortól vagy egyenesen utálták.

Akkor már értem, tette hozzá tartózkodón. Na és hogy hívják a fiatalembert? Már-mint a kedves fiát, kérdezem.

(Folytatása következik.)